

РУСИН

www.rusynacademy.sk

RUSÍN r. XXXIII, č. 4/2023

Премію Антонія Годинки за рік 2023
дістав у Маріяповчу (Мадярьско)
Петро Медвідь, русинський активіста
і член ряду інституцій, што ся займають
мінорітов Русинів.

КУЛТУРА • ЛІТЕРАТУРА • ЯЗЫК • ІСТОРІЯ

• Другов оціненов Премієв Антонія Годинки за рік 2023 ся стала 27. мая Ірина Сюч-Ворінка, научный секретарь Научного інституту А. Годинки в Будапешті, секретарь часопису „Русинський Світ”, студентка русиньского і мадярьского языка на Пряшівській універзиті.

Віра ГІРІЦ, депутат мадярського парламенту за Русинув

Премію Антонія Годинки за рік 2023 дустали Ірина Сяч-Ворінка і Петро Медвідь

Русини на Мадярах доцінили незломну, безкомпромісову, а бывать што і тяжку, вымагаючу посвячіння та оддану роботу для нашого народа. Переданя сімболичной медалії Антонія Годинки прошло в не менше сімболичным місці – в славнім полонницькім центрі в Маріяповчі 27. мая того рока. Церьков была выповнена до єдного місця.

Депутаты Вседержавного Русинського Самосправованя 2004. рока проголосовали за створеня премії Антонія Годинки, котра передає ся за активну роботу по захраненю русинського языка, культуры и традицій. 2023. рока Премію Антонія Годинки дустали:

Ірина Сяч-Ворінка

Ірина Сяч-Ворінка родила ся у селі Батєво на Пудкарпатю у дваязычнуй фамілії – і матір Мадярка, отець – Русин. Про фамілію важна была русинська и мадярська культуры, їх захраненя. Штудовала у Берегсасі, де дустала діплому філолога. Перестягвала ся до Будапешта 2014. рока позад ліпших возможностей про жывот. Од мая 2015. рока зачала робити у Русинському научно-изглядовательному інституті у Сарваші и активно зучастнилася у роботі Вседержавного Русинського Самосправованя. По перестягованю Інститута до Будапешта и його подалшого фунгованя ги Научного інститута имени Антонія Годинки Ірина робить научным секретарём а также секретарём новинки «Русинський Світ». Штудує русинський и мадярський языки и літературы у Пряшовському універзитеті. Попри універзитета активно робить у Інституті и исповняє фахманські задачі. 2022. рока была выбрана председателём русинської матурнуй комісії.

Петро Медвідь

Словацький русинський новинарь и активіста родив ся у тогдышнуй Чехословакії у Пряшові 6. фебруара 1981. рока у вірувучуй грекокатолицькуй фамілії. Русинську культуру, традиції и язык познав ищи малым дїтваком. Штудовав Грекокатолицьку теологію у Пряшовському універзитеті, де дустав діплому католицького теолога. У русинській масмедії трудить ся од 2010. рока. У словацькуй масмедії – телевізії, радійови, новинках – бере велику участь у пропагандіи и хоснованю русинського языка. На интернетовых порталах редагує, веде русинські програмы на словацьких и польських територіях. Радник президентки Словацькуй републики за русинську меншыну од 2019. рока, прес-представитель Світовуй Рады Русинув од 2021. рока. Про єдиний русинський професіональний театр имени Алек-

ОБСЯГ

Віра ГІРІЦ: Премію Антонія Годинки за рік 2023 дустали Ірина Сяч-Ворінка і Петро Медвідь	1
Вернісаж выставки 70 олієвых образів з нагоды 70-роча автора выставлєваных творів Александра Зозуляка	2
Др. Петер ВЕРЕШ, к. н.: 85-роча географа, педагога, русинського активісты Тібора Міклоша Поповіча	2
Мгр. о. Ярослав ПОПОВЕЦЬ: Член Общества св. Йоана Крестителя АЛЕКСАНДЕР ЗОЗУЛЯК ся дожив 70 років	7
Мгр. Петро МЕДВІДЬ: Свідник є далшым русинським містом. Выставна скриня українізації ся вернула ку свому	9
Општина Вербас достала средства за двоязычни табли	12
Мгр. Михал ПАВЛІЧ, ПгД.: ПОЗДРАВЛІНЯ РУСИНІВ на рік 2023 ч. 4	13
Марія ГІРОВА-ВАСЬКОВА: <i>Спомини серця:</i> Материны квітки, Черешні, Злодій	13
Штефан СМОЛЕЙ: <i>Мамко моя, чом праві я?:</i> Великий проблем	14
Любица СЕГЕДИ-ФАЛЦ: <i>Шерцо на червеним партку:</i> Чом сом не витор?, Тополі, Слунко, Гваря же поета..., Кед биш бул?	16
Літня школа русинського языка і культуры вступила до другой декады	17
3 анкеты абсолвентів Меджінародной літнєй школы русинського языка і культуры Studium Carpatho-Ruthenorum	19
Мгр. Петро МЕДВІДЬ: Час ратовати	21
Віра ГІРІЦ, Сілард КЕРЕСТЕШ: Національное Сято 2023. рока у Маріяповчу	22
Мгр. Петро МЕДВІДЬ: Понад 8 700 людей в Сербії собі записало материнський русинський язык	23
Мгр. Петро МЕДВІДЬ: Треба дати достойне місце!	24
Мгр. Петро МЕДВІДЬ: Професор Магочій одпрезентовав у Пряшові історичный атлас Карпатської Руси	26
И. ЛІКАР: Представени Дзень Руснацох у Републики Горватскей	27
Севериян КОСОВСКИЙ: Малай крок гу одроджыню	28
Мгр. Зденка ЦІТРЯКОВА, ПгД.: Завершыв ся 11. рочник Studium Carpatho-Ruthenorum 2023	29
Мгр. Петро МЕДВІДЬ: Фундаменты намісто документів	31
Проф. Др. Павел Роберт МАГОЧІЙ: Припомянули сьме 90 років од народжіння єдного з кодифікаторів русинського языка на Словакії	32

сандра Духновича у Пряшові товмачить дарабы на русинський язык. Про пряшовський фолклорный ансамбл „Рутенія” писав сценарій и режировав хореографію. Поверх русинського языка рахує важным и захираненя, передаваня русинській культуры и традицій. Його діяльність є помочов и мотиваційев про молодых мадярських Русинув, жебы говорити по русин-

ськы и учить ся русинському языкови, а также є про нїх добрым приміром.

Гратулуєме оціненым і желям їм великы успїхы головно у русиньскім возроднім русї і русиністіці.

(Публикуєме в ориґіналі – мадярськїм варіанті русиньского языка.)

Вернісаж выставки 70 оліёвых образів з нагоды 70-роча автора выставлёваных творів – Александра Зозуляка

Дня 22. 6. 2023 у СНМ – Музею русиньской культуры в Пряшові сьме отворили выставу Експрессион або по англїцькы Экспрешын – Александер Зозуляк – 70 : 70. З нагоды 70. років од народжїня Александра Зозуляка автор того року подаровав нашому музею 150 властных оліїв і приближно 1000 кресеб. З оліїв выставлює музей якраз 70 образів.

• Меджі выступаючіма на вернісажі выставки образів был автор Александер Зозуляк і кураторка выставки Анна Симкова. Фото: СНМ – Музей русиньской культуры в Пряшові.

Александер Зозуляк є визначный русиньский активіста, еден з основателїв Русиньской оброды на Словенську і бывший таємник председы РОС Василя Турка-Гетеша, першый і довгорочный таємник і тыж председа Світової рады Русинів. Был таксамо шефредактором першых русиньских пореволучных періодік – *Народных новинок*, котры выходили од року 1991 до року 2021, і часопису *Русин*, котрый виходить од року 1990 (єго шефредактором є дондесь), є выдавателём публикацій русиньских авторів про діти і дорослых, а ку тому є выштудований вытварник. Выстава в музею представляє А. Зозуляка главні як маляря експрессивного вытварного выядрїня.

Прийдийте попозерати нашу теперішню выставу, котра буде отворена до 16. 8. 2023.

Л. К.

Др. Петер ВЕРЕШ, к. н., науковый сполупрацовник Бадательского інштїтуту етнографії Мадярської академії наук у Будапешті

85-роча географа, педагога, русиньского активісты – Тїбора Міклоша Поповіча

Тїбор Міклош Поповіч о своїм етнічнім походжїню говорить так: *„Я єм тіпичным продуктом перемішованя розлічных народів (етнік) у карпатсько-дунайскім ареалі, бо маю мадярськы, русиньскы, сербськы, хорватськы, талїаньскы корїні, а в релегійнім аспекті я*

мам православне, грекокатолицьке і римокатолицьке корїня.” Тот факт, же він має дакілько етнічных народностных і релігійных корінїв, высвітлює єго толерантность в етнічно-релігійных вопросах. Націоналістично-шовістична ментальность про нєго є чужда і непритяжлива.

Т. М. Поповіч ся народив **5. мая 1938 у Горінчові коло Хуста на Підкарпатській Русі як чехословацький обчан**. Їго отець був там директором а мати Йолана Касарда учительков русиньской основной школы. Т. М. Поповіч дуже любив свою матір і, подля ёго слов, она грала в ёго животі вирішальну роль, в тім числі і у формованю ёго світогляду. По скончіню Ужгородьской учительской семінарії ёго мати учительвала в русиньских основних школах Підкарпатьской Русі, а то в селах Нове Давидково, Требушаны, Горінчово, в місті Хуст ітд. По Другій світовій войні была учительков початкових класів мадярьских основних школ в селі Велика Бігань і в місті Берегово аж до одходу на пензію в 1967 році.

Дідо Т. М. Поповіча по матери, Андрій Касарда, народив ся в селі Малай Березный, у жупі Унг. Предок ёго походив з острова Сардинія. Быв Таліаном і сердцем римокатолик (так ся в Малім Березнім обявило прізвиско Касарда). Выховали го грекокатолици-василіане і так пізніше став грекокатолицьким учителём-дяком, оженив ся з Мадярьков римокатолицькой віры, Вікторієв Водас. Таким способом по матери Т. М. Поповіч має таліаньске, мадярьске і русиньске коріня, а в релігійнім аспекті має римокатолицьке і грекокатолицьке коріня. Отець Т. М. Поповіча, Тібор Поповіч, народив ся у селі Богдан, у жупі Мараморош. Учів ся у гімназії в місті Берегово, потім став студентом Універзیتی Карловой у Празі. Зо зачатку був учителём русиньской основной школы в селі Требушаны, пізніше у такій самій школі в селі Горінчово, потім у місті Хуст на Підкарпатю. Скончів і штудії мадярьского языка і

літературы у Педагогічнім інштуті в місті Сегед в Мадярьску і учів у сімрочных школах із мадярьским языком навчання. Дідо Т. М. Поповіча по отцёви, Іван Поповіч, народив ся в селі Гудя, у жупі Угоча. Предкы ёго діда у місті Цетіне і Котор, у Чорній горі, были чорногорьской православної віры. Мали дворяньске коріня з єдного із найзнамішых чорногорьских родів Поповічів. Предок Т. М. Поповіча жив у жупі Мараморош, у Підкарпатській Русі, ёго потомкы мали змішаны свадьбы з Мадярами і Русинами. О походжіню Тібора Міклоша Поповіча бы мож было написати самостану статью, яка бы указала періпетії походжіня і живота предків Тібора Міклоша Поповіча, але то не є ціль нашої статі. Лем зосумарізуєме, же о роді Поповіча мож повісти, же він має чорногорьско-сербьске, русиньске, мадярьске і хорватське коріня, а в аспекті релігійнім православне і римокатолицьке коріня.

По народжіню Тібора Міклоша Поповіча ёго родина в році 1938 перешла жыти з Горінчова до міста Хуст, де і він, в році 1945 скончів першу класу в русиньській основній школі, тоту класу потім мусив повторяти в основній школі з українським языком навчання, у такім тіпі школы скончів другу класу, потім третю в ОШ з мадярьским языком навчання. В році 1948 родина перешла жыти до міста Берегово, де Т. М. Поповіч став школярём четвертой класы ОШ з російським языком навчання. Тоту школу він скончів в році 1955.

Од року 1956 до року 1961 наш юбілант був студентом Факулты географії у найпрестіжнішій у бывшій Советьскім союзі Московській державній універзیتی М. В. Ломоносова, де слухав лекції науковців – географів, економів, історіків і етнографів. Єдным із ёго облюблених учителів-географів був проф. В. А. Анучін, к. н., автор знамых публікацій „Закарпатська область“ (Москва, 1947) і „Географія Радянського Закарпаття“ (Москва, 1956). В московській універзیتی Т. М. Поповіч здобыв діплом економа, шпеціаліста-географа і учителя географії про середні школы.

Од 1961 до 1965 року Т. М. Поповіч робив як доповідник-перекладатель Чопского одділіня Всесоюзного акціонарьско общества „Інтурист“. Почас того періоду був у вшитых союзных републіках (окрем Кіргізії) бывшего Советьского союзу і в многих раёнах Сібіру. Тота робота у значній мірі збогатила ёго географічний, історічний і етнографічний обзор. Почас тых туристичных дорог ся серьёзно приправлєвав к інтерній ашпірантурі, надвязав научны контакты з цілым рядом знамых науковців у сферах географії, еко-

номіки, історії і етнографії в республіках бывшего Советського союзу.

В роках 1965 – 1968 Т. М. Поповіч був у інтерній аспірантурі катедри економічної географії заграничних соціалістичних держав Факулты географії Московской державной універзیتی М. В. Ломоносова. Ведучім той катедры бав академік О. Т. Богомоллов, який єдночасно був директором Інштїтуту економікы світової соціалістичной сістемы Академії наук Советського союзу. Ведучім кандидатської дізертації Т. М. Поповіча під назвов „Географія харчовой промисловости Угорщини“ був єден із найзнамішых економічных географів московской універзیتی, меджінародно узнаваний науковець, доктор географічных наук, проф. І. М. Маєргойз. Од септембра 1966 до септембра 1967 у рамках аспірантуры Т. М. Поповіч був на научній стажі в Мадярьску, де здобыв матеріал про свою кандидатську дізертацію. Кедь ся вернув з Мадярьска, скончів дізертачну роботу і приправив ей к обгаєбі про ступінь кандидата географічных наук. Дакілько самостатных статей із дізертації опубліковав.

По скончїню інтерной аспірантуры Т. М. Поповіч був посланий до роботи на „Загальнонауковий факультет Ужгородського державного університету“, де была вольна функція учітеля географії. Декан і дакотры ведучі професоры географічного інштїтуту московской універзیتی ся надїяли, же Т. М. Поповіч в будучности буде здатный взяти участь в організованю самостатной географічной факулты в рамках ужгородської універзیتی. Але тогдышні ведучі ужгородської універзیتی (ректор Д. Чепур, проректор В. Лакїза, декан О. Мешко) незаконно дали на тоту функцію жену єдного з челных робітників Закарпатського областного выбору Комуністичной партії Україны (КПУ), котра подля спеціалїзації доконця ани не была географом. Т. М. Поповіч пробовав здобыти справедливость у тім вопросі у даній партійній інштїтуції, доконця у Централнім выборі КПУ і в Міністерстві высшой і середней спеціальной освіти у Кїеві, але вшыткы єго пробы были марны. Він не міг потім найти роботу на Підкарпатю як географ, ани як економ. Як патріот родного краю, хотів жыти лем на Підкарпатю і не хотів перейти робити до другого, чужого про нєго регіону бывшего Советського союзу. В тім часі з Мадярьска, конкретно з Інштїтуту потравинарьского промыслу в Будапешті, Тїбор Міклош Поповіч дістав пропозицію робити там як научный сполупрацовник.

Реагуючі на тоту пропозицію, він вирішыв перейти жыти до Мадярьска, а то тым веце, же не

відів далшу перспективу своєї карьеры у бывшїм Советськїм союзі. Поволїня на переход бываня він дістав в августі 1969 року. Іщі передтым обгаїв дізертацію на ступінь кандидата географічных наук.

Тїбор Міклош Поповіч пришов до Мадярьска 25. септембра 1969 і потім зачав кардінально новий період у єго жывоті. Уж у новембрї того року став научным сполупрацовником Інштїтуту економікы потравинарьского промыслу в Будапешті, котрый був єден з найперспективнішых інштїтуцій того тіпу в бывшых соціалістичных державах. Дїло в тім, же в тім часі сільске господарство і потравинарьскый промысел Мадярьска были, може, найрозвинутїшы спомеджі бывшых соціалістичных штатів світа. В тім ся інштїтуті Т. М. Поповіч займав вопросами теріторіального розвитку потравинарьского промыслу Мадярьска. Взяв участь у проектовані цілого ряду фірем той области, в тім числі Боршодьского пивоварного заводу в Хернаднейметі-Беч, фабрыкы на výroбу олія в Хернаднейметі-Беч, фабрыкы глубоко зморожованя в Залаегерсезі, цукровару в Кабі і фабрыкы на спрацованя хыду в Кїшварді. Почас работы в інштїтуті вышло 6 публікацій, автором яких був він сам і єго сполуавторы. Роблячі в інштїтуті в роках 1969 – 1974, Т. М. Поповіч дакілько раз брав участь у роботі сталых комісій Рады взаємной помочі бывшых соціалістичных держав і на научных конференціях, што ся одбыли у Москві, Варшаві, Букурешті і Будапешті.

Єдночасно з основнов работов в інштїтуті він вів спеціальный курз під назвов Географічны аспекты потравинарьского господарства Мадярьска про штудентів катедры общой економічной географії Будапештської універзیتی Лоранда Етвеша.

Мати і нянько Т. М. Поповіча свого часу желали собі, жебы ся їх сын даколи став учітелём пражской ці будапештської універзیتی. Тото їх желаня ся сповнило 1. марца 1974, коли він став по успїху в конкурзі одборным асістентом катедры общой економічной географії Природознательской факулты престижной у цілім світі Будапештської універзیتی Лоранда Етвеша. Наш юбілант робив на тій катедрі 17 років, точно до року 1991. Учів такы основны предмети, як обща економічна географія світового господарства і економічна географія Мадярьска, як і у спеціальных курсах вертикальны ціклы потравинарьского промыслу і економіка світового океану. За тых 17 років був участником 30-єх научных конференцій у Мадярьску, 11-єх за границями, на яких 21 раз выступав з рефератами. Векшына тых конферен-

цій мала меджінародный характер і одбывала ся за границями Мадярьска.

В році 1976 прияв участь у роботі Світового конгресу Меджінародного географічного союзу в Москві. Од року 1977 Т. М. Поповіч був 12 раз участником серії конференцій універзитных географів бывших соціалістичных держав, котры ся одбыли в бывшій Советській союзі, Чехословакії, Польщі, Німецькій демократічній републіці, Булгарії і Мадярьску. На тых конференціях 9 раз выступив із рефератом. Окрем того, Т. М. Поповіч у Лодзькій універзиті в Польщі прочітав реферат о географії текстільного промыслу Мадярьска в році 1981, а тыж двараз выступав з лекціями о географії міст Мадярьска в роках 1981 і 1986. В Чехословакії, на Універзиті Коменського у Братіславі, в році 1980 прочітав реферат о географії потравинарьского промыслу Мадярьска, а в році 1987 в місті Ліблице мав реферат о географії текстільного промыслу Мадярьска на конференції, котру організувала кафедра економічної географії Універзиты Карловой у Празі.

У тогдышній Югославії Т. М. Поповіч трираз прочітав лекції на сполочных хорватсько-мадярьских колоквиумах у Хорватії: в 1983 році в місті Копривніці, в 1986 році в місті Малай Лошинь на острові Лошинь, в 1990 році, в місті Гвар на острові Гвар. У Босні-Герцеговині на Сараєвській універзиті він выступив із рефератом о географії промыслу в Мадярьску. В Белеграді выступив у році 1990 на Інштитуті меджінародной політики держав із лекцієв під назвов Роль рікы Дунай в економічній животі Мадярьска.

В рамках меджінародной сполупрацы меджі Мадярьском і Хорватієв Т. М. Поповіч в 1982 році був на 10-місячній научній стажі на Інштитуті географії Загребской універзиты в Хорватії. Там він штудовав аграрно-промысловы комбінаты, туристіку і морське господарсько Хорватії. Почас той стажы Т. М. Поповіч навщівив цілу Хорватію, навщівив вшыткы заселены островы Далматінского побережъя. Окрем того, він дістав можливість познати аграрно-промысловы комбінаты і туристіку у вшыткых інших союзных републіках бывшой федератівной Югославії: Сербії, Македонії, Босны, Герцеговины, Черногорії і Словенії. Таким способом він перешов цілу бывшу Югославію.

Сполупраца меджі Будапештськов і Приштінськов універзитов (Косово, Югославія) дала можливість Тіборови Міклошови Поповічови двараз быти на научных стажях, а то в Приштіні в роках 1988 і 1989. Почас стажей спознав географічны одлишности Косова як у природнім, так і в еко-

номічнім і культурнім аспекті.

В 1990 році наш юбілант у рамках меджінародной сполупрацы меджі Мадярьском і Сербієв був і на научній стажі на Географічній факулті Белеградської універзиты. У Сербії він штудовав аграрно-промысловы комбінаты і туристіку, але тыж даякы інші аспекты економічної географії.

Роблячі на кафедрі Общей економічної географії Будапештської універзиты од 1974 до 1991 року, Поповіч був ведучім виробной практики студентів-географів у одборі економічної географії як на території Мадярьска, так і за ей границями. Ёго кафедра в рамках сполупрацы з подобными кафедрами Московской, Ташкентської і Самаркадської універзиты дакількораз робила выміну студентських груп. На основі той выміны він зо своїма мадярьскыма студентами-географами робив розлічны выїзды на літню практику, главно до середнєазійских републік бывшого Советського союзу (Узбекистану, Таджикистану, Туркменистану, Казахстану).

Паралелно з основнов работов у часі од 1970 до 1991 року він у вольнім часі робив перекладателя мадярьской туристичной акцієвой сполочности Ібус і допроводжовав мадярьскы туристичны группы до бывшого Советського союзу, Югославії, Булгарії, Румунії, Чехословакії, Польщі, Чіны, Северной Кореї, Монголії, Вьетнаму, Турецька.

Т. М. Поповіч од 1989 до 1991 року позшырив собі освіту на посградуалных штудиях Інштитуту про звышнія кваліфікації економів Будапештської економічної універзиты в одборі економіка туристікы. Там здобыв діплом економа туристікы.

Окрем географії, Тібора Міклоша Поповіча все веце интересовало баданя в области економічної історії. У 1991 році він став научным сполупрацовником і учителём Академічного центра про штудії центральной і выходной Европы при кафедрі економічної історії Будапештської економічної універзиты, котра в тім часі была єднов із найпрестижнішых высокых школ того типу меджі бывшыма соціалістичными державами Европы. Поповіч в тім центрі од 1991 до 1996 року робив баданя у сфері економічної і сполоченьской історії републік бывшого Советського союзу і Югославії і учів такы предмети, як: економічна і сполоченьска історія держав центральной і выходной Европы у 19. і 20. сторочу; народностны ідеології і народностны рухы в штатах центральной і выходной Европы 19. і 20. стороча. Т. М. Поповіч почас работы у спомянутім центрі був на научных дорогах до історічных і етнографічных інштитуцій народных академій наук і універзит в Росії (в Москві, Сакт-Петербургу), Іжевску (Удмуртія), на

Україні (в Києві і Львові), в Естонії (в Талліні і Тарту), Лотишску (в Рідзі), в Литві (у Вільнюсі). Він виступав з лекціями на наукових конференціях в Будапешті в 1991, 1992, 1994 році, в Нїредьгазі в 1993 році, на Україні у Львові в 1993 році, Сербії в Белеграді в 1994 році.

У 1995 році Т. М. Поповіч здобув грант на реалізацію наукових бадань в області русиністики на тему Трансформація русинської сплочености у 18. – 20. сторочу як бадатель академічного центра од Вседержавной фундації наукових бадань Мадярьска. Почас баданя був позбераний богатый матеріал, што дало можливість приправити на виданя книжку на тоту тему в мадярськїм языку.

Паралельно з основнов роботов **Тїбор Міклош Поповіч запоїв ся у 1992 році до возродного руху Русинів у Мадярьску**, став научным експертом першого русиньского сплоченьского общества під назвов **Організація Русинів Мадярьска**. Закон о народностных меншынах Мадярьска, приятый у 1993 році, дав можливість організованю научно-бадательскых інштїтутів народностных меншын. **Ініціатором створїня Русиньского научно-бадательского інштїтуту в Мадярьску став якраз Тїбор Міклош Поповіч.**

Русиньскый научный інштїтут у Мадярьску був заснований 7. мая 1996 в Будапешті в рамках Академічного центра про штудії центральной і выходной Европы Будапештської економічної універзіты і Організації Русинів Мадярьска. **Директором новоствореного інштїтуту був выбраный Тїбор Міклош Поповіч.**

У септембрї 1996 в наслідку тзв. „шоковой терапії“ соціалістїчно-ліберальной (прокомуністїчної) влады Мадярьска на челї з премером Дюлом Горном і єго міністром фїнанцій Лаєшом Бокрошом высше сто високошкольскых учїтелїв і научных сполупрацовникїв Будапештської економічної універзіты было проти їх волї примушених одыйти на пензію. Меджі нима був і Т. М. Поповіч. Од того часу зачав ся пензїйный період єго жывота, споєный з роботов у Русиньскїм научнім інштїтутї в Мадярьску і участїв у русиньскїм русї.

В 1998 році про зміцнїня научного характеру споминаного інштїтуту была створена научна рада у зложїню 7 членїв. Научна рада была высшым органом інштїтуту, котра мала компетенції выберу єго директора на 5 рокїв. Інштїтут не діставав сістематїчну фїнанчну поміч од державы, зато і сам директор, і єго сполупрацовници робили на сплоченьскых прїнціпах. Лем конкурзны гранты давали можности час од часу

здобыти фїнанчну поміч на зорганїзованя і ход научных конференцій, або на виданя публікацій із русиньсков тематїков. В році 2000 научна рада інштїтуту прияла рішїня змінити офіціалну назву інштїтуції на Русиньскый бадательскый інштїтут в Мадярьску.

Інштїтут займав ся русиністїчними баданями нелем односно Русинів Мадярьска, але і цілою карпатсько-дунайской области. **Під веджїнем Т. М. Поповїча за 20 рокїв своєї екзїстенції (1996 – 2016) зорганїзовав 33 научны русиністїчны конференції.** Тематїка тых конференцій ся концентровала переважно на вопросы історїї, етнографїї, географїї Русинів, в тім числі была присвячена і даякым русиньскым народным будителям. Т. М. Поповіч виступив на вшыткых спомянутых конференціях інштїтуту.

3 ініціатївы Т. М. Поповїча інштїтут на засїданї научной рады 11. януара 2000 прияв рішїня на честь памяти визначного русиньского історїка, академіка Антона Годинкы, выголосити день 7. фебруара (в тот день, у 1864 році похрестили Антона Годинку) **Днєм русиньской науки в Мадярьску.** Каждого року в тот день плановало ся організовати **Научны памятни читаня на честь академіка А. Годинкы**, тематїка котрых мала быти звязана лем з єго жывотом і діятельством. Першы такы читаня были 7. фебруара 2001 в Будапешті. Од того часу ся зреалїзовало 17 такых читань. **Т. М. Поповіч мав лекції на вшыткых тых читанях.**

Русиньскый інштїтут з ініціатївы **Т. М. Поповїча на основї рішїня научной рады в 1999 році засновав Русиньску народну універзіту** (в Мадярьску несла назву народна висока школа). Задачов той народной універзіты было організованя навчаня про тых Русинів Мадярьска середнєго і старшого віку, а в дакотрых припадах і молодшого віку, котры про розлічны прїчіны не могли закончіти середні, высокы, і даколи і вісемрочны основны школы. В періодї од 1999 року до 2007 року лекції народной універзіты ся одбывали каждого року. **Т. М. Поповіч сістематїчно, каждый рік, читав лекції в ходї Русиньской народной універзіты.**

Т. М. Поповіч був єдным із закладателїв русиньской сплоченьской організації під назвов Русиньске культурне общество Будителї, котра была офіціално зареєстрована в юлу 2002. **Председом того общества був выбраный Тїбор Міклош Поповіч.** Задачов новоствореного общества была в першїм рядї популарїзація діятельства русиньскых народных будителїв, а тыж реалїзація научных і культурных програмїв.

Кожного року общество Будителі, ведно з Русиньскым бадательскым інштитутом у Мадярьску, **організовало вытворіня і святочне одкрытя памятных табел**, присвяченых Николаєви Бескидови в селі Болдогкеварала (у децембрі 2003), Александрови, Корнелієви і Евгенієви Бескидовым у місті Абауйсанто (в юлу 2005), Анатолієви Кралицькому в місті Маріяповч (у януарі 2006), Осифови Гаганцєви в місті Шатораяуйгель (у септембрі 2006), Осифови Гаганцєви в селі Віслов (в октобрі 2007).

У 1999 році были створены новинки „Столичний русинський вісник“, які в році 2000 были переменованы на „Вседержавний русинський вісник“ а Т. М. Поповіч став главным редактором тых новинок.

Єдночасно з тым він од 1999 до 2007 року **был за Русинів членом кураторії Фундації про народностны і етнічны меншыны Мадярьска.**

Од 1998 до 2002 року **Т. М. Поповіч был председом Русиньской меншыновой самосправы XII. раёну Будапешту**, а од 2002 до 2006 року **был председом Русиньской меншыновой самосправы XI. раёну Будапешту.** Єдночасно **был председом научной, освітнёй і медіалной комісії „Будапештського столичного русиньско-го меншинового самоврядованя (самосправы)“** од 1999 до 2007 року. Єден рік (од р. 1999 до р. 2000) **был заступцём председы выше спомянутой самосправы.** Од 2010 до 2014 року **был председом Русиньской народностной самосправы міста Біаторбадь области Пешт.** Од октобра 2014 він є **посланцём Цілодержавной русиньской самосправа Мадярьска.**

Тібор Міклош Поповіч од року 1993 **был актївным участником світового русиньского руху.** Од 1993 до 2017 року **был делегатом або гостём 13-ёх засідань Світового конгресу Русинів**, окрем першого у 1991 році в Меджілабірцях. На четвертім засіданю Світового конгресу Русинів у Будапешті **был заступцём председы ёго організачного выбору і організатором широкоспектральной Меджінародной научной русиністичной конференції під назвов „Русини в Карпатсько-Дунайському басейні“** у маю 1997 року, на котрій выступило 42 реферуючіх.

Наш юбілант є автором 6 книжок, написав таксамо 6 частей до книжок і є автором **веще як сто публікацій в часописах**, які вышли в мадярьскім, русиньскім, російскім, українськім, польскім, англїцькім, німецькім, естонськім языку. В сучасности завершує написаня двох монографій: **Сполоченьско-економічна географія Мадярьска (в мадярьскім языку) і „Супільно-економічна географія Угорщини“ (в українськім языку).** Єдночасно **робить над монографієв Етнічна історія Славян Мадярьска.**

Желаме нашому честованому юбілантови успішне докончіня тых трёх важных монографій, як і далшій ёго вклад до науки і возродного руху Русинів в Мадярьску, і, самособов, міцне здоровя і іщі дакілька років актївного жывота. Наперек тому, же він уж днесь має многы персоналїі в енциклопедїях, книгах, часописах і новинках.

(Скорочено)

Мгр. о. Ярослав ПОПОВЕЦЬ, председа Общества св. Йоана Крестителя

Член Общества св. Йоана Крестителя АЛЕКСАНДЕР ЗОЗУЛЯК ся дожыв 70 років

З нагоды вызначного жывотного юбілея нашого члена Мгр. Александра Зозуляка, председа Общества св. Йоана Крестителя – о. Ярослав Поповець ся повывзвідовав о. Франтішка Крайняка на дакотры моменты із їх сполочной русиньской пути.

о. Поповець: Отче Франтішку, знам, же пана Зозуляка познате довгы рокы. Коли был першій контакт?

о. Крайняк: Треба ся мі в споминках вернути аж перед революцію в р. 1989.

Русиньского не было ніч, комуністична держава пропаговала українчину, іщі в многих школах на русиньских селах ся учів український язык. Но

Українці уж были в кризі, не были способны заставити словакізацію русиньских сел. Школы ся пословакізовали першы. Українськы інституції але фунговали, а меджі нима і КСУТ – культурна організація Українців. З Українцями, котрых єм познав, єм не выходив плано, они, хоць Русинів тримали за „гілку українського народа“, русиньскы переклады не критізовали, доконця

підпорovali. Українці були проти словакізації старославянських обрядів в Церкві а в тім сьме собі з нима розуміли. Русини хранили азбуку а Українцям то імпоновоало. Русиньска народность ся тогды іщі не рїшыла а так сьме тримали ведно. Аж по Ніжній революції, кедь Русини ся уж могли голосити ку своїй народности, зачали з боку Українців атаки, а тримлють доднесь. Українці видавали часопис *Нове життя*, котре ем і я одоберав.

о. Поповець: *А уж ся діставаме ку Александру.*

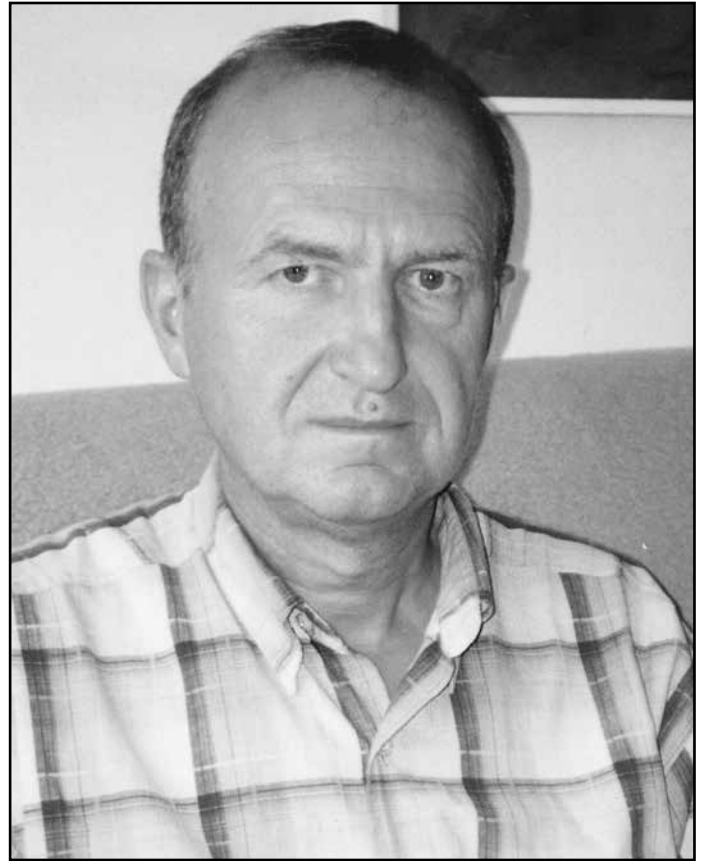
о. Крайняк: Так є. Быв редактором часопису *Нове життя* і намагав ся реално відіти українську проблематику на Словакії. Уж перед революцієм ем написав статью о пропаданю лабірського діалекту, бо в Меджілабірцях, де ем був парохом, уж много дітей бісїдовало по словацькы, а тоты, што іщі бісїдовали по русиньскы, мали в бісїді много словакізмів. Українчину народ не прияв, а русинчину не розвивав. Велике діло на русиньскім полю уж тогды робив Йосиф Кудзей, котрый вів русиньскый театрик в Нягови а там грали гры на діалекті.

о. Поповець: *Александр Зозуляк то реєстровав?*

о. Крайняк: Реєстровав, а ай розпознав народностну реаліту. Реєстровав і нашы церьковны переклады, бо тогды сьме уж мали переложены *Апостол і Євангеліє на неділі і свята цілого року, Тайны і Малы катехізм про русиньскы діти*. Канадський науковець професор Магочій о тім знав а молитву *Отче наш* в русиньскім языку публіковав. Професор Магочій ся уж тогды познав з п. Зозуляком і комуніковав з ним. Магочій ся добрі познав і з п. Михалом Бицком з Меджілаборець, котрого можеме назвати отцем музею Енді Варгола. Професор Магочій ся особно познав з Варголовов родинов і помагав п. Бицкови реалізувати єго візії.

о. Поповець: *А до того пришов рік 1989.*

о. Крайняк: Кедь пришла революція, Александр мав в народностній проблематіці ясно. В *Новім життю* зачала виходити сторінка про Русинів. Одношіня з Українцями іщі все были добры. Чекало ся, же Українці приймуть волю Русинів быти Русинами а як братя підуть дале бік по боку славянськов дорогов азбуки і выходного обряду. На сеймі КСУТУ зачатком р. 1990 хотіли Русини, жебы ся КСУТ зачав называти організаціїєв Русинів і Українців. На сеймі тоту пожадавку мав тлумачіти делегат за Русинів Во-

лодимір Рогач з Нягова, но не був пущений ку слову. Думаю собі, же тогды то Українці збабрали максімално. Кедь бы решпектовали Русинів і отворили ся демокрації, могло ся ведно іти братьсков дорогов доднесь. Доплатили на свій екстремный націоналізм а видиме, же їм шкодить і днесь, як на Україні, так і на цілім світі. Но верну ся к сейму. Русиньска група зо сейму одышла з намірінєм, же буде потребне основати властну русиньску організацію. То ся і стало. 5. марца 1990 р. в Меджілабірцях была основана організація *Русиньска оброда*. При вшыткых тых подїях був участный і Александр Зозуляк, а єго жывот ся так навсе звязав з русиньскым народом.

о. Поповець: *А зачала тверда робота.*

о. Крайняк: Про пана Зозуляка то были roky тяжкой дрини, но і радости, же ся ідентіта Русинів розвивать, а народне усвідомліня Русинів зростать. Вшытко, што Александр на народнім полю зробив, красно описав **в часописі Русин 2/2023 проф. П. Р. Магочій, М. Быцко, ПгД. і Мгр. Паеддр. А. Симкова.**

о. Поповець: *Александр ся в р. 2011 став і членом нашого Общества.*

о. Крайняк: Так є. Стало ся то в Театрі Александра Духновіча в Пряшові на громадній стрічі Общества. Тогды мі особно дав до рук свою приглашку.

о. Поповець: *Я сам памятам, же Александер ся уж од самой революції міцно інтересовав о жывот і потреби русиньскых грекокатоликів.*

о. Крайняк: Гей. Сам є грекокатолик а од початку розумів і церьковній проблематіці. Похопив, же словакізація церьковных обрядів шкодить русиньскым селам, вношать до жывота вірників непокій, одоберать їм народну гордость і ідентіту а ніщіть тісячрочне языкове і духовне богатство. Похопив, же так як Русины потребуєть мати кодифікованый язык в обчаньскім жывоті, так потребуєть мати в церьковнім жывоті і язык літургічний.

о. Поповець: *Як конкретно помагав розвивати тоту думку?*

о. Крайняк: Наприклад так, же як професіональний редактор помагав при видаваню *Малого гр. кат. катехізму про русиньскы діти* в р. 1992 а потім і при выданю *Апостолів і Євангелії на неділі і свята цілого року* в р. 1999. Окрем того в новинках *Народны новинки* і часописі *Русин*, котрому був шефредактором, все давав простор і статям русиньскых грекокатолицькых священників і вшыткому, што з боку Общества было ініціоване і організоване. В *Народных новинках* в р. 2007 інформовав о *Харті русиньскых грекокатоликів*, в котрій выше 1400 особ ясно декларовало свої релігійны потреби, і сам підписав тоту Харту.

о. Поповець: *Александер і єго родина в нашій Церькви приімали з твоїх рук і Тайны.*

о. Крайняк: Приімали, ці то была Тайна Крещіня, Міропомазаня, Покаяня, Евхаристії, або Манжелства. В Чертіжнім 15. мая 2010 р. священници Общества достойно уложили до приготовленого гробу урну з тілесныма остатками Александрового нянька. Вдяка свому сынови спокійно лежыть на цінтері свого родного села.

о. Поповець: *А якый є жывот сімдесятника Александра днесь?*

о. Крайняк: Робить своє русиньске діло в можностях, якы му доволює єго вік. Наша вдяка му належить за каждорочны выдання розмаїтых літературных книжок наших русиньскых писателїв, за красны і якостны чїсла часопису *Русин* і выдаваня інтернетовых новинок *Академії русиньской культуры СР*. А мушу спомянути і єго манжелку Аньку, котра нашы церьковны русиньскы переклады провадить як языкова редакторка *Інституту русиньского языка і культуры Пряшівской універзїты* од кодифікації русиньского языка в 1995 р. аж доднесь.

о. Поповець: *Дякую о. Франтішку, за твої інтересны інформації і добродушны слова. Хотїв бы єсь ку ним іщі дашто додати?*

о. Крайняк: Хотїв! На многая і благая літа, Сашо. Тобі, твоїй манжелці Аньці і цілій шыршій родині.

о. Поповець: *А ТОТО САМЕ НАШОМУ ЮБІЛАНТОВИ ЖЫЧІТЬ ЦІЛЫЙ ВЫБОР І ВШЫТКЫ ЧЛЕНОВЕ ОБЩЕСТВА СВ. ЙОАНА КРЕСТИТЕЛЯ. МНОГАЯ ЛІТА, БЛАГАЯ ЛІТА!*

Мгр. Петро МЕДВІДЬ

Свідник є далшым русиньскым містом. Выставна скриня українізації ся вернула ку свому

Русины на Словакії до марца 2023 мали лем єдно місто, в котрім вас витала назва по русиньскы – Меджілабірці. Тото ся змінило вдяка остатнєму списованю жытелїв, а таксамо новому наряджіню влады, котрым ся выдає список народностных сел і міст.

Днесь уж нелем Меджілабірці, але і Свідник витать вас табличков із своєв назвов по русиньскы, а прибывати будуть і далшы публічны означіня як назвы урядів, публічных будов, улиць. **Русиньский язык став у Свіднику языком урядным.** Кедьже Свідник став офіціално і русиньскым окресом, урядна комунікація по русиньскы, написы, основны інформації, суть гарантованы і на тій уровни урядів.

Місто прогресу

Колись давно, іщі за комуністичного режиму, у Свіднику мож было відіти напис: Свідник – місто прогресу. А „прогрес“ комуністы розуміли комплексно. Свідник выник аж в 20. століттю, в році 1944, злучінєм двох русиньскых сел – Вышнєго і Нижнєго Свідника. Штатут міста здобыв аж в році 1964. Нововыникнуте місто під Дуклєв, без історічної традиції, може днесь послужыти як галерія будовательского прогресу соціалістич-

ного зряджіння. В місті не було історичних будов, були лем грекокатолицькы храмы і каштель, но зато архітектонічним штілам другой половини 20-го стороча ся ту мож учіти.

Свідник міг дістати грошы на то, жебы збудовати в окресі желізніцю. Намісто того зачав ся іщі перед концём режіму будовати аеропорт. Но і так має Свідник свое чаро, чому бізовно помагать бронзова пластика арматного генералю Свободы, ці монументалный памятник Червеній армаді. Самособов, зробили ся і далшы діла, котры помогли Свіднику дістати містьскый характер і розвивати ся. А ту треба припомянути, же тот переміна ся реалізувала вдяка генералёви Свободови, котрый із своїм арматным корпусом ослободжовав тот край.

Наприклад, днесь має місто і великый пространный амфітеатер, котрый допоміг культурному розвитку нелем Свідника, але і регіону.

Но бывшый режім ішов іщі далє. Свідник ани тогды, кедь каждый робив, і каждый мав грошы, не міг дістати грошы на то, жебы збудовати в окресі желізніцю. До міста прогресу бы предсі так стара технологія як штрека ани не пасовала. Намісто того зачав ся іщі перед концём режіму будовати аеропорт. Тот зачав фунговати в році 1990.

Ні, не стиг служыти комуністичным владарям, жебы комфортно шторік могли прийти лєтадлом на конєць републікы і кланяти ся на Дуклі. Днесь служить про шпортове літання і іншы шпортовы ці культурны події, а Свідничане, як і цілый окрес, суть і далше одказаны на автобусы.

А кедь ся бісїдує о будованю взорового соціалістичного міста, пак, самособов, не могло ся забыти ани на то, же автохтонных жытелїв, котры ся столїтя голосили ку Русинам, треба шумні-красні зукраїнізувати.

Выставна скриня українізації

Місто Свідник за бывшего режіму досправды стало выставнов скирнєв українізації Русинів. На теріторії, де довгы рокы діяв наш соловей, будитель і священник Александер Павлович, і де іщі в році 1930 голосило ся у Вышнім Свіднику 61 процент, а у Нижнім Свіднику аж 85 процент людей ку Русинам, мав ся успішно реалізувати і народностный „прогрес“.

Од року 1956 у Свіднику шторік проходив великый український фестівал, котрый організував тогдышній „Культурный союз українських трудящих“ (першый рочник проходив о рік скоріше в Меджілабірцях), і котрый ненасилнов, культурнов формов, мав выформовати і Русинів, жебы знали, хто суть.

По зміні режіму і зачатку нового русиньского возродного руху по році 1989 і організаторы фестівалу ся актуалізували. Фестівал зачав робити такзваний „Союз русинів-українців Словацької республіки“, і фестівал змінив назву на „Свято культури русинів-українців Словаччини“.

Словацькый народный музей – Музей української культуры у Свіднику є другим, не менше важным елементом. Днешній Словацькый народный музей – Музей української культуры, котрый выникнув в році 1956, а од року 1964 є у Свіднику, таксамо масіровав і масірує мозгы. Музей не є лем єдна будова, належить до нєго і Галерія Дезідерія Міллого і велічезный сканзен, такой при амфітеатрі.

Самособов, музей выникав у своїм часі, і тогды были лем Українці, а Русинів офіціально нияк не было. Но і кедь вже 33 рокы суть Русины узнаны, ку свому ся не дістали. Самособов, музей выникав у своїм часі, і тогды были лем Українці, а Русинів офіціально нияк не было. Но і кедь вже 33 рокы суть Русины визнаны, ку свому ся не дістали. Музей у Свіднику далше зістає українськым, а хоць має скоро вшытко у своїм збірковім фондї русиньске, включно сканзену, з русиньских сел, презентує то як українську культуру, українську дідовизну.

Десяткы жадостей, скарг Русинів о зміну назвы музея, або ходем перенесїня русиньских експонатів до збіркового фонду Словацького народного музея – Музея русиньской культуры в Пряшові, котрый Русины дістали як цукерлик намісто Свідника, дотеперь не помогли.

Лемже днесь є ясне, же ани релікты комуністичной українізації не помогли у своїм часі

зукраїнізувати Свідник, не заборонили по році 1989 вернути ся свідницькым Русинам ку своїй ідентиті, а мож повісти, же українізації дав тепер Свідник своє „збогом“.

Русиньске возроджіня і неуспіх українізації

По році 1989 русиньскый возродный рух засягнув і Свідник. І з того краю походили люде, котры стояли при основаню Русиньской оброды, пак ту выникла Окресна організація Русиньской оброды, но без огляду на „поділіня в рамках властных“, русиньскы активісты в місті і цілім регіоні зачали робити свою роботу, котра якбач впала на уроджайну землю.

Інак ся ани не дасть оцінити русиньска возродна робота, кедь поспотриме на результаты списованя.

В місті, де дондесь діє українізачна інштитуція – музей, і де шторік організують українізачный фестиваль, якось тых Українців не є. Люде ся вернули ку свому, ку русиньскому, што ясно відіти на чіслах. Значіть, кілько є в бывшій выставній скрині українізації Русинів, і кілько Українців? Даны бісідують ясно.

У Свіднику, де днесь жыє нецілых 11 тисяч жителів, **ся ку Русинам, будь в першім або другім вопросі на народность в рамках списованя жителів із року 2021 приголосило 3 526 людей**, што творить 34,68 процента населіня. Українців, таксамо в першім або другім вопросі, **ся в славнім „українськым Свіднику“ приголосило доведна 214 людей**, што творить 2,1 процента.

Треба ясно повісти факты. Русиньскы активісты у Свіднику довгы рокы роблять честну, тверду роботу, в котрій знали підхопити і діти, молодеж, і так рух не зістав лем на старых „кадрах“, як то є в припаді Українців. О тім свідчіть то, же у Свіднику ся каждый рік робить Віфлемскый вечур, котрый мав уже свій 30. рочник, і в рамках котрого ся приготовлюють діти із школ, жебы зробити русиньскый рождественный програм.

Свідник був таксамо єдным з першых, де ся русиньскый язык дістав до школы. В минулости ся у Свіднику робила подія, в котрій ся каждый рік мала презентувати нова русиньска авторьска музика, а по парурочній перерві на того надвязав конкурз Орфеус, котрый таксамо підхоплює і презентує молоды музичны таленты, яки хотять творити по русиньскы.

Свою роботу, бізовно, в тім зробило і ествова-

ня фолклорного колектіву Маковіця і дїтячой Маковічки, де ся таксамо підхоплюють люде, і прививать ся їм любов до русиньского.

Свідник тыж був єдным з першых, де ся русиньскый язык дістав до школы. В сучасности там выучує русиньскый язык, окрем іншых педагогів і довгорочный русиньскый активіста і педагог **Мілош Стрончек**. Тот самый Стрончек є і главным мотором Фестивалу културы Русинів Словакії, котрый выникнув як одповідь свідницькой оброды на продовжованя організації українізачного фестивалу, і тот рік, хвала Богу, одбыв ся вже ёго 11. рочник.

І хоць не все мусиме быти согласны з програмом русиньского фестивалу, котрому многы припоминають, же пішов путёв комерції, Стрончек є пересвідченый, же і фестиваль поміг спопуларізувати Русинів, русинство, і помочі розлучіти ся з українізації.

А факты знова бісідують на благо того тверджіня. Хоць український фестиваль є „традиционный“, з рока на рік є о нёго меншый, аж жалостный інтерес, покля русиньскый фестиваль витать наповнений амфітеатер. Златым гвоздиком цілой фестиваловой кавзы є факт, же український фестиваль трубить на выцофаня.

Іщі не так цалком, але властно так. Бо тот рік вже організаторы вирішыли, же лем часть фестивалу буде у Свіднику, і скоро 70-рочну традицію ідуть перенести на амфітеатер до Пряшова. Мінить ся і назва – „*Свято русиньско-української култури*“. Меджі аргументами, чом так роблять, самы бісідують, же о русиньскый „недобрий“ фестиваль є великий інтерес, а нажаль, о їх якостный не є. І же Русины воюють проти Українцям, доконця і на фестивалі, зато то так є. А притім они, такзваны Русины-Українці, хотять соединяти.

Кедь Мілош Стрончек перед 11-ма роками пришов на Округлый стіл Русинів Словакії з думков організувати русиньскый фестиваль, бо тым ся вытисне тот український, може му малохто вірив. Но днесь то є реалность. Люде перестали мати інтерес о українізацію, робота наших організацій навертатъ їх ку свому русиньскому, а як чорне на білім відіти в емблематічнім Свіднику неуспіх українізації. Гей, мож аргументувати, же іщі і так мало людей ся голосить ку Русинам, кедь місто выникло з двох русиньских сел. Але ту треба мати на памяти два факты. По перше, в місті уж реално жыють і люде, котры мали походжіня в селах околїці, а в окресі Свідник все были і словацькы села.

По друге, меншы чісла Русинів, в поріваню з минулостѣв, не суть неуспіхом русиньского возродного руху. Тадь без нѣго бы Русинів уж не было. То неуспіх українізації, бо тота вела лем ку єдному в припадї Русинів – ку словакізації.

Нова капітола міста і окресу

Тот рік про місто і окрес Свідник зачала нова капітола. Поступно будуть прибывати села з русиньским означінѣм, в місті і на окресї вже мож бісїдовати по русиньскы, русиньску азбуку буде мож відїти на веце і веце публічных місцях.

Релікт комунізму – Музей української культуры, зістає. З русиньскыма артефактами. Но бой за музей з боку русиньского руху не скончїв, і вшыткы мають надїй, же го Русины доведуть до вітязного конца.

Покля там тот релікт стоїть так як є, він одтеперь не сімболізує українську культуру, котру ани нігда не сімболізовав, але неуспіх українізації. Бо в місті, де вже скоро не є Українців, і котре стало офіціално русиньским, є на сміх такый музей.

Музей одтеперь не сімболізує українську культуру, котру ани нігда не сімболізовав, але неуспіх українізації. Перед пару роками зачали ся Меджілабірці презентувати як главне місто Русинів. Не буду коментувати ігнорацию історичного центра – Пряшова, де суть вшыткы визначны інштїтуції, лем треба припомянути, же днесь мають Меджілабірці важного конкурента. Покля бы сьме мали бісїдовати о даякім главнім місті Русинів, пак місто Свідник, котре має веце жытелїв як цілый окрес Меджілабірці, і котре вызерать жывотаспособнішым, буде якбач векшым фаворїтом. У Свіднику жыв єден великый і неповторный музикант, педагог, пропагатор Енді Варгола і русинства – **Осиф Кеселїця**. Жаль, же новой капітолы того міста ся не дожыв. Бізовно бы зробив од радости порядный „башавел“. Але кедь єм першы раз відїв русиньскы написы на Містьскім урядї у Свіднику, спомянув єм собі на нѣго меджі першыма.

Жрїдло: лем.фм

Општина Вербас достала средства за двоязични табли

ВЕРБАС – Покраїнски секретарият за образованє, предписаня, управу и национални меншини – национални заєдніци принесол одлуку о додзельованю бюджетских средствох органом и организацией у Автономней Покраїни Войводины чия работа облапя урядове хаснованє языка и писма националних меншинох – националних заєдніцох, за 2023. рок, пренесол општински сайт.

вещейязичних таблох. Спрам правилох конкурса и одлуки, за трошки виробку и поставяне таблох з назву орґанох и орґанизацийох, з назву населених местох и других географских назвох на драгових напрямох, з назву улїчкох и площох, як и других обвисценьох и спозореньох за явносц выписаних и на языкох националних меншинох – националних заєдніцох котри у урядовим хаснованю у општини, городзе лебо населеним месце, як и за друкованє двоязичних и вещейязичних формуларох, офіційних гласнікох и других явних публикацийох, та за розвой системи електронскей управы за роботу у условийох вещейязичности вкупно подзелене 10 милиони динари.

По тей одлуки, Општини Вербас припадли 97.000 динари, од котрих 60.000 динари за друкованє двоязичних и вещейязичних формуларох, а 37.000 динари за виробок и поставяне

(Публікуєме в ориґіналї – войводиньскім варіанті русиньского языка.)

ПОЗДРАВЛІНЯ РУСИНІВ на рік 2023 ч. 4

Дорогы читателі,

є літній час а в дакотрых роботах або фахах ся тот період кліче огуркова сезона. Чом? Звычайні є каждый є на доволенці, многы склепы ці службы мають робочій час во вакаційнім режимі а просто, ніч ся не діє... Мож лем огуркы заваряти...

А хоць то до істой міры платить і в области выдаваня русиньской літературы, не значить то, же бы єм не мав нарихтованы літературны шорикы до нашої прилогы. Праві наспак! З рока 2022 іщі все не были презентованы найновшы книжкы **Марії Гірової-Васькової** і **Штефана Смолея**. Потім єм іщі придав крегонькы віршы **Любіці Сегеді-Фалц**, визначной поеткы із Хорватії.

Частєв четвертого Поздравлїня Русинів суть але і курты **творы абсолвентів 11. рочника Ме-джінародной літнєй школы русиньского языка і културы – Studium Carpatho-Ruthenorum**, в котрых выражають свої думкы о літній школі, русиньскім языку ці русинстві.

Вірю тому, же тото Поздравлїня не буде „огуркове“, але найде ся в нїм читаня про каждого з вас!

Мгр. Михал ПАВЛІЧ, ПгД., Центр языків і култур народностных меншын – Інштїтут русиньского языка і културы ПУ

Марія ГІРОВА-ВАСЬКОВА

Спомины сердця

в своїй загородці
дала-м їх до глины.

черешенкы вітор
все высше піддувать.

Материни квіткы

Много уже років
перешло од часу,
кедь щіт перед хыжов
тішыв своєв красов.

Уже рокы цвинуть
квіткы материни,
ту, де днесь жыю я
і мої спомины.

Аж наконець єден
конарик пригнула,
але голузинка
ся з нєв одломила.

Жены в бывшім Руськім
квіткы все любили,
кажду ярь до землі
з ласков їх садили.

Все, кедь ку ним прийду,
очами їх гладжу,
свою добру матір
перед собов віджу.

Падать дівча долов
до ярку, до ямы,
вітор ся забавлять
із ей шаточками.

Мати моя была
тыж добров ґаздыньков,
загородку і двір
крашила русальков.

Холем тільки свого
із села родного,
в русальках зістало
близко сердця мого.

Двигать ей високо
аж понад голову,
на ей біле тіло
пригынать коприву.

Цвиклово і білов,
ясненько ружовов,
на ярь, кедь розцвили
трепотіли красов.

Черешні

Закортїло дівча
черешенкы їсти,
за нима требало
по коприві лізти.

Коприва ей спекла
рукы, тварь і тіло,
аж перед очима
ся ей міцно тмїло.

Днесь уже не слїдно,
де хыжы стояли,
де прекрасны ружы
в щіті розквітали.

Черешенка росла
над ярком у ямі,
од тяжобы плодів
гнула конарями.

Ледва домів пришла
ціла ся змордовала,
на красны черешні
вєце не думала.

Русалькы єм взяла
з Руського до Снины,

Дівча ся натїгать,
руками досїгать,

Лемже мати знала,
што ся дівці стало,
чого з нєв в коприві
міцно набивало.

Взяла сі кошарик,
на черешню вышла,
солодких, червеных
плодів ей принесла.

Так ся міцно дівча
черешням тішыло,
же на свою болість
одразу забыло.

Злодій

В хыжі на самоті
жыла стара бабка,
ку земли ей гнула
уже сімдесятка.

Раз вечур ся молишь,
руки к Богу спинать,

в загороді страшне
чудо в траві бігать.

Бурмить і лопоче,
попід стромы лозить,
по красных бандурках
лабискама бродить.

Зачало ламати
конару з планками,
грушку не вхабило
з красныма плодами.

Істо якыйсь злодій
пришов ня окрасти,
порядні бы треба
з ним даяк затрясти!

Вышла баба на двір
зачала крічати:
Не ганьбишь ся, бідо,
мене окрадати?

Чом не йдеш до склепу
планкы сі купити,
лем мене на старость
ходишь ту страшити?

Медвідь лабы двигнув,
тай зачав рычати,
ледва баба встигла
в хыжі ся сховати.

*(Марія Гірова-Васькова: Спомины
сердца. Пряшів: Академія русиньской
культуры в Словацькій республіці,
2022, ISBN 978-80-89795-35-3)*

Штефан СМОЛЕЙ

Мамко моя, чом праві я?

Великий проблем

В єдну пятніцю Андрійко Горохів із своїма камаратами ішли домів зо школы скорше, щі перед полуднєм. На дразі ся згваряли, што пополудне будуть робити. Єден із них – Михалко Черешняків повів:

„Хлопці, а што бы сьте повіли на мій напад. Кедьже завтра до школы не йдеме, так днесь ся не мусиме учіти, але не мусиме ани писати домашню задачу. Што бы ся стало, кедь бы сьме ся днесь пополудне пішли повозити, але не на Мочілця, але до Букового. Там щі все на луці замерзнута вода а дасть ся там добрі повозити на санках долов бережками, але і на боканчох на рівнині. Повім вам правду, же там в Буковім ся дасть ліпше повозити, як на Мочілцях, на рівных мочілах.“

„Гурааа! Маш правду, камарате, я ем за твій напад, но а котрый із вас ку нам щі ся придасте?“ „Ідеме вшыткы, треба вывжыти можность на леді ся повозити. Хоцьколи таку можность не будеме мати,“ – уважовав далшый із хлопців.

На Мочілцях было веце великих бадунь, в котрых стояла вода.

В осени в них газдыні з вышнєго конца села мочіли коноплі і лен. Найвекша і найшырша бадуня была там, де колись давно запала церьков. Так стары люде говорили. Запала на самый Жовный четверь, як кончіли одправу. Хто тому не ві-

рить, же так ся стало, мать іти на Жовный четверь о півночі при тій бадуні постояти. Пресні о півночі бы учув людей співати у тій западженій церькви.

Жены в тій бадуні коноплі і лен николи не мочіли. Зато ся ту в зимі і діти бояли возити по леді. Бояли ся, же лед бы міг попраскати, заломити ся. Могли бы попадати до воды аж ку тій затопленій церькви.

Дакотры діти ся і в літі бояли ходити около той бадуні. Жебы їх хтось за ногу не стяг до воды. В зимі, як вода замерзла, на остатніх бадунях – мочілах, діти мали свої ховзанкы.

Но а в Буковім – там мочіла не были. Была там лем нерівна лука. Коли пізна осінь была мокра і часто падав додж, на луці містами стояла вода, котра в зимі замерзла. В Буковім так vznikла можность повозити ся на санках долов невеликыма бережками, што кончіли на замерзнутій луці. Зато дакотры хлопці ся ходили повозити радше до Букового, як на Мочілця.

Андрійко пришов домів до хыжы, хотів наскоро дашто з’їсти, бо уж був голоден.

Быв зачудований з того, же на лавці відів сидіти і прясти на кудели старшу жену – стрыну Кучерявых, котра до них барз мало ходила. Стрына перестала прясти, і попозерала на Андрійка:

„Як, Андрійку, хлопче мій, тото твоє очко тобі служить? Видишь на нєго добрі?“

Андрійко був прекупалений стрынинов бісідов. Лем так, якбы спід плеча, стрынї одповів:

„Гей, стрыно, віджу аж барз добрі. Кедь ходжу до школы, а там треба писати і читати, так на око мушу відіти добрі.“

„Андрійко, днесь есь зо школы якось барз скоро пришов,“ – озвала ся мама, котра стояла коло пеца.

„Я знам, же уж есь голоден, але на обід щі будеш мусити почекати. Фасоля ся іщі лем варить і бандуркы, як видиш, щі лем єм тепер поставила варити.“

Андрійко не хотїв порушити договори з камаратами. Хоць без обїду, голоден, выбрав ся до Букового повозити ся на санках.

Ай хлопці тоту можность хотїли добрі вивжыти. Возили ся довго а домів ся вертали аж перед вечером, скоро аж за тмы.

Андрійко пришов домів выстатый в мокрім шматю, і боканчі на ногах были мокры. Як го мама відїла такого мокрого і страпленого, мусила му помочі выззуты скоро замерзнуты боканчі:

„Андрійку, сыну мій, бити тя не буду, хоць бы есь собі битку заслужыв, а велику. За того, што ты днесь сам собі зробив. Наперед одыйдеш із дому без обїду. Вымерзнеш ся вонка, а іщі ся ай змочїш. По тїм вшыткім, і по вашім вожїню я іста, же будеш хворый. До школы уж есь ся находив! А што твое око? Тївко раз уж єм ті говорила, же мусиш собі хранити своє здраве око. Же ся не смїєш міцно намагати, бо можеш осліпнути. Што потїм будеме робити? Місто того, жебы есь дома штось помїг зробити, жебы есь до хыж холем принїш дрыв або воды, підеш ся змачати, захоладити. Увидиш, запалїня дістанеш од того твого вожїня.“

Андрійко сидїв тихо, слухав мамине догваряня. Быв радый, же тото вшытко што зробив, обышло ся без биткы. Щі мав велике щастя, же в тїм часі нянька не было дома.

А ку тому, Андрійка щі в Буковім при вожїню стала болїти голова і чув ся недобрї. Уж лем чекав, коли і остатні хлопці ся перестануть возити і выберуть ся домів.

Дома понагляв лячі собі до постели. Лежав на постели, лем голова му стырчала спід перины. Мати приготовляла вечерю. Брат Іванко із Ганьков за столом грали млин, а Геленка їх гру слїдовала. І они чекали на вечерю.

Сидїли на векшїм фалатку папіря на лавці, котрый про них выдїлила мати з того великого кругу папіря, што купила в склепі. Рихтовала го прибити на стїну коло лавкы, жебы ся стїна при сиджїню на лавці не очуховала.

На другім фалатку папіря, на чїстїм боці мали карандашом накреслений млин.

Мїсто парадных двойфарбных фігурок мали навыберану векшу фасолю. Єдно білу, друге рябу, жебы могли розознати котры чїї были фасолєвы фігуркы.

Андрійко лежав і слїдовав матїрь, коли буде готова вечеря, бо був барз голоден. Од рана не їв ніч. В брїсі му од голоду голосно шкурчало, як в літї шкурчать жабы в мочїлі. По тїм вшыткім, што зробив, не мав одвагы од мамы просити штось зїсти, радше чекав, докы буде готова вечеря.

Лежав і позерав на хлїб, выложеный на грядї під повалов. Хлїб пахнув а Андрійко аж слины лыгав. Так ся му хотїло до хлїба закусити. Лемже не мїг го досягнути. Може бы зїв і пів хлїба, такый був голоден. Не зіставало му ніч інше, лем мусив чекати, покы буде готова вечеря. Чекав, коли будуть уварены бандуркы.

Чекав, чекав і не дочекав ся вечерї. Під перинов, склюбачений до клубяти, загрїв ся і заспав.

Вночі ся пробудив. Барз го болїла голова і ціла хыжа ся з ним крутила. Было му недобрї, била го зима. Не мїг ся загрїти ани під великов теплов перинов. Мати не спала. Такой загрїла над шпаргетом хустку і закрутила го до нїй:

„Видиш, видиш, сыну мій, што я тобі говорила?“

Андрійко ся загрїв. Уж му было аж барз горячо. Зачав з себе перину скоповати. Перевертав ся з бока на бік, силно стукав. Захрип, не мїг ани слово проречї. Думава, же ся задусить, так го горло болїло. Мати му клала на голову мокрый рушник, котрый каждых, чей десять минут, мусила знова мочїти в холодній водї. Той ночі в хыжі ніхто не спав.

Старшый брат, із котрым спали ведно, на постїль ку Андрійкови ани не лігав. Зохабив го самого на шырокій постели. Сам ліг на лавку за стїл а там мїг холем спокїйно лежати, кедь не поспати. Мати ока не заджмурила. Ледва ся дочекала рана.

Скоро рано пішла по сусїдку. Андрійко лежав з запертыма очами, но не спав. Пораз закашляв. Быв цілый червеный, розпалений од горячкы. Як бы у сні чув слова теткы Хабзовой:

„Наперед му змечу угликы. Може то буде лем з оч. Уж єм не єдному одрабляла. Залезить, од кого з оч дістав. Мусили то быти міцны очиска. Но а як ты повідаш, же вчера у вас прясти была Кучерявиха а Андрійка відїла і із ним говорила, так то будуть ей очиска, котры тото вшытко хлопчиску завинили. Я єм собі іста, же тото вшытко наробили ей очі. Она уж веце людєм наробила велє біды і болести.“

Тетка Хабзова довго не роздумувала і не чекала, зацінала робити свою роботу. Взяла горня, зачерла води із ведра. Пішла перед пец, із миски выбрала ложку, пішла ку шпаргету, отворила дверці.

Мала щастя, бо в шпаргеті віділа дость ярых угликів. Із ложков выбрала по єден ярый углик і пуцала до горняти до воды. Притім углики раховала наспак, говорила:

„Не девять, не вісем, не сім, не шість...“ а так продовжовала, помы до горняти до воды із ложков не пустила послідній – не першый ярых углик.

Вшыткы углики в горняти попадали на дно.

Із горнятём пішла спати до середины хыжы, лівов руков выбрала по єден углик і метала до кутів в хыжі накриж. Потім із горнятём воды ай з угликамы, котры зістали в горняти, пішла ку постели ку Андрійкови. Наперед із тов водов Андрійкови умыла ноги, потім руки, чело. Наконець ся мав хлопец той воды напیتی.

Андрійко наперед одмітав зато, же вода од зметаных ярых угликы в была нечіста, на верху плавав попіль. Тетка му догваряла, же той воды ся мусить напیتی, кедь ся хоче чімскорше выздра-

вити. Андрійко ся на велике прошіня напив.

Тетка із горнятём із звышнов водов вышла на двір, стала близко хыжы і воду вылляла на стріху а при выливаню голосно зарікала:

„Жебы хворота того дїтвака од нёго так скоро одышла, як скоро тота вода стече долов стріхов.“

Порожне горня вынесла до хыжы, положила на землю під стіл переверуте дном горі а мусило там на земли зістати аж до другого дня. Тетка щі пішла ід постели ку Андрійкови і му повіла:

„Так, Андрійку, а днесь напрудне уж будеш здоровый як рыба. Пополудне із камаратамы можеш знова іти до Букового ся повозити.“

Андрійко цілу суботу лем лежав в постели. Але голова переставала боліти і чув ся ліпше. Годен був ся і наїсти. В неділю рано вставав скоро здоровый, лем щі ся му при ходжіню кус завертало в голові.

Мамі приобіцяв, же до Букового возити ся на санках той зими уж веце не піде.

(Штефан Смолей: Мамко моя, чом праві я? Пряшів: Академія русиньской културы в Словацькій республіці, 2022, ISBN 978-80-89798-34-6)

Любица СЕГЕДИ-ФАЛЦ

Шерцо на червеним партку

Чом сом не витор?

Чом сом не витор
же бим зоз свою моцу
зламала и зніщела шицко
цо ми на драги стої,
же бим знемирела воду
у морю
и гонела по небе
дижджово хмари,
же бим розтресала людзом
власи по твари
и ношела им
тирваці пах квеца
з яри?

Пах живота шири ше
по души
сциха, док витрик мирну
поверхносц води руши
(ніжно, як ніжни квиток
ружи).

А осаменосц ше уцагла до
души
и прицисла ми живот
як небо цо облапя тоти два,
пред моїм облаком
уж на умераню,
але ище вше
велічезни тополі.

и у гнібини находзи
мир свой.

Слунко за грунчком.
У зарі його заячок
ше бави зоз своїм циньом.

Слунко за углом хижы,
за хижамы другей улічки
слунко вше иншому
вше другому
так цепо швици.

Януар, 1999

Гваря же поета...

Гваря же поета пише
о любви
вше кед пука яр,
кед квитне фиялка и ружа,
кед желени май.

Гваря же поета пише
о шмерци, потоки слизох лее

Тополі

Прицисло ме небо и руки ми
хмари дотикаю.
Бавим ше з витром и
розношим свойо чувства
по яри,
цо ше у власох моїх траца.

Слунко

Слунко за лесом ошвицуе
польо
вирити драги з колямы
полнима зоз блатом и воду.
Слунко за бегом з бліщацу
росу пада з верху

кед лісце жовкнуц почина,
кед животу
конец.

Красота яри у мнє слово
запера.
Любим ешень,
кед пре одход
у мнє шерцо
замера.

Делєтовци, октобер 1991

Кед биш бул?

Кед биш вино бул,
пила бим це, а погар бим
розбила.

Кед биш витор бул,
випровадзела бим це
до вичносци и
розплакала ше.

Кед биш писня бул,
шерцо бим з ню зограла
и заспала.

Кед биш дзень бул,
жадала бим най до ноци
прейдзеш, а я най це
щиро облапим.

Кед биш мой бул,
жадала бим най я
перша умрем.

Кед биш бул,
але ти не,

ти лем мойо вичне жаданє.
Вичне жаданє!

Ранша импресия

Ранша роса обешела ше
на верх игелкох ядловца.

Слунко ше у ніх опатра.
Бліскаю як гвиздочки
на небе вжиме, кед ясно.
А мойо думки гледаю тебе.

Винковци, 3. 11. 2000

*(Любица Сегеди-Фалц: Шерцо на
червеном партку. „Руснак“ Дружество
Руснацох у Републики Горватскей,
2022, ISBN 978-953-55746-5-1)*

Літня школа русиньского языка і культуры вступила до другой декады

Од року 2010 каждый рік зачатком юна Інштїтут русиньского языка і культуры Пряшівской універзіты у Пряшові організує Меджінародну літню школу русиньского языка і культуры Studium Carpatho-Ruthenorum. Тота контїнуїта была із причїны пандемїї Ковїд перерушена на три роки, а так того року був зорганїзований єй 11. рочник. Місто Пряшів ся од 11. юна стало центром русиньской культуры, до котрого припутовали вшыткы тоты, котры мають потребу здобывати інформациї зо сфєры карпаторусинїстїкы про своє професїональне замїрєня, або мають русиньскых предкїв і глядають своє корїня. Першы з них мають інтерес о глубшы інформациї, ці з русиньского языка, або з історїї Русинїв, ці етнографїї, тоты другы ся хотять навчїти холем основы русиньского языка, здобыти знаня з історїї і етнографїї карпатыскых Русинїв, спознати русиньску культуру в реґіонї, де є традична русиньска культура все жыва. На лекціях русиньского языка ся штуденты учать писати курты роботы на конкретны темы, але таксамо пробують свої компетенції у вольній комунїкації по русиньскы на розлічны темы. Послїдній день літнєй школы посередництвом анкеты одповїдають на вопросы односно їх сповнєных, або несповнєных обчековань з даного проєкту і дають пропозиції, в котрых областях і як бы мали організаторы злїпшыти далшый рочник. З одповїдей, але ай з дакотрых работ тогорочных штудентїв сьме выбрали дакїлько найінтереснїшых.

Єм гордый на то, же Русины мають знормованый свїй материньскый язык

На інформацію о літнїй школі русиньского языка єм натрафив наґодно. Мож повісти, же єм ани не знав, што од того маю чекати. Потім, кедь єм увїдїв програм, був єм потїшений, бо на каждый день была напланована окрема лекція ай даяка культурно-сполоченьска активїта, або воркшоп.

Можу конштатовати, же кедь єм зачав ходити на лекції русиньского языка, маю тот язык у векшій почливости, бо знам, же то не є язык лем даякой малой, етнографїчної группы людей, але є то знормованый, літературный язык, о котрый мають інтрес многы лїнгвісты свїта, што ся потвердило ай на тогорочнїй літнїй школі. Што ся тыкать минулости Русинїв, на лекціях з історїї єм ся дізнав, же тот народ має свою історїю, котра сяґать до давных часїв, і же ся формовав ведно з іншыма славянськыма на-

родами в Європі. Од літнёй школы ем ся став іщі веце гордый на своє русиньске походжіня.

Тімотей ФЕДОР,

Вранов над Топлєв, Словакія

Моє русиньске „Я“

Жыю із своєв родинув в Чехах, мімо теріторії, де бы ся утримовали русиньскы традиції і пестовала култура Русинів. Але дома знаєме, же сучастєв нашой родины суть ай прислушници русиньской народности, конкретно мій дїдо з нянькового боку є Русин і походить із села Стриговець. Я, як третє покоління ем зачала глядати історічны документи о тім селі і о нашій русиньській части родины. Через тоты документи бы ем ся хотїла навернути ід своій родині, котру сьме в минулости, кедь ем была іщі молодша, часто навщівлєвали. Барз ся мі там любило, є то чаровный край. Ем рада, же-м ся могла приголосити на літню школу, бо нелем язык і історія Русинів суть про мене барз важны, але інтересує ня главні жывот самотных Русинів в сучасности, што ем могла ходем кус спознати на екскурзіях до розлічных областей, заселеных компактно Русинами. Найвеце оцінюю презентацію традиційной русиньской свадьбы в Тихім Потоці коло Пряшова, котрой сучастєв сьме ся стали ай мы – участници літнёй школы. Незабытным про ня было таксамо представлїня *Головний тарабанцік* в Театрі А. Духновіча. Вшыткы інформації, котры ем здобыла на літній школі наїсто вывжыю при моїй далшій роботі – хочу вытворити родостром нашой фамилії, в котрім не буде хыбити ани русиньска часть.

Была то моя найліпша доволенка, а вірю, же не послїдня.

Луція СЕЙНОВА,

Патокріє коло Мосту, Чеська републіка

Што мі дала літня школа Studium Carpatho-Ruthenorum

На літню школу русиньского языка ем ся приголосила в рамках свого штудія русиньского языка на Пряшівській універзиті. Была то про ня барз интересна скушенось. Дізнала ем ся велє нового, а многы інформації ем собі припомянула. В позітивнім змыслі ня зачудовало, же такой од зачатку было вшытко барз добрі зорганізо-

ване, ці уж з інформачного боку, або ай з боку приправы цілого програму літнёй школы, а то нелем лекцій, але ай екскурзій, воркшопів і т. д. Програм був добрі передуманый і барз богатый, мерзить ня лем то, же ем ся вшыткых тых активіт не могла зучастнити, бо ем ся готовила ай на экзамены, котры было треба поробити в становленім терміні. На літній школі ем спознала много новых людей з розлічных країн нелем Европы, але ай мімо європского контексту. Было про мене неесподіванєм, же люде розлічных професій з розлічных культур ся интересують о сучасный жывот Русинів. На літню школу буду іщі довго споминати.

Дарья КОЧАН,

Пряшів, Словакія

Задумовав ем ся, чом є то так

В неділю – 25. юна сьме в рамках програму літнёй школы мали екскурзію до Тихого Потока, де сьме віділи презентацію традиційной русиньской свадьбы. Навщівили сьме і містну церьков, а таксамо малый музей в селі, де нам презентовали давне ремесло – тканя на кроснах. Зачудовала ня табла на будові музея, на котрій був напис латиньскыма графемами. Думає ем, же ідентіта Русинів є звязана з кіріліцєв. Чого ся Русины успокоюють з латиніков і замінують нєв своє традичне писмо – кіріліцю? Видить ся мі, же то є путь к словакізації. Кедь сьме ся вертали до Пряшова задумовав ем ся в автобусі, чом є то так.

Такенорі МУРАКАМІ,

Токіо, Японьско

Ай в Румуньску жыють Русины

Літня школа, на котру ем ся приголосила, є про ня барз важна, главні з професіонального боку. Вірю, же мі поможе при роботі в нашій русиньській організації. Протягом трєх тыжднів ем ся ту научіла много нового, главні ем зліпшыла уровень знань з русиньского языка, много інформацій ем дістала на лекціях історії Русинів, интересны были лекції з етнографії. Барз ся мі любили таксамо вечеры вольной неформальной комунікації, на котрых ем мала можность спознати новых людей, як Русинів, так ай таких, котры ся займають мінорітов Русинів з професіонального боку. Также літня школа дає простор ай на соціалізацію, на надвязованя новых

контактів з людьми, з котрими маємо сполучний інтерес – спознавати і утримувати русинські традиції ай мімо автохтонної території Русинів. Жычу літній школі кждорочно чімвеце молодых людей, котры бы могли спознавати Русинів як малый народ в середині Европы, но з богатов історієв, культуров, традиціями.

Светлана МУРЕСАН,
Клуй, Румуньско

Місце з добров атмосферов

Літня школа русиньского языка і культуры мі дала омного веце, як-ем чекав на початку. Є то нелем добрый способ, жебы ся навчіти русиньский язык, але і місце з добров атмосферов і жертвенными людьми. Місце, де ем спо-

знав новых камаратів, котры ся, таксамо як ай я, интересують о русиньский язык. Етнографія і культура, танці ай співанкы — вшытко того мож на літній школі спозати і быти сучастєв того в автентічнім середовиску – меджі самыма Русинами. Літня школа є про ня найліпший аргумент, же русиньский язык жые і є предметом интересу нелем про малу групу націонално орьєнтованых активістів, але і про людей, котры не мають русиньске коріня. Маю надій, же і на наступну школу, а може і позад школы, іщі прийдут на Інштїтут русиньского языка і культуры.

Вячеслав ЧЕРНЕВ,
Варшава, Польско

*На основі текстів участників
літній школы приправила: -кк-*

3 анкеты абсолвентів Меджінародной літній школы русиньского языка і культуры Studium Carpatho-Ruthenorum 2023

• *Маєте русиньске коріня?*

Гей! Мої вшыткы предкове были Русины.

• *Знали сьте передтым дашто о Русинах і русиньскім языку?*

Гей, о історії і культурі Русинів ем знав од свей родины, читав ем таксамо книжки і займав ем ся генеалогієв моєй фамилії. Але русиньский язык ем до приходу на літню школу не знав.

• *Чом сьте ся приголосили на Studium Carpatho-Ruthenorum?*

Хотїла ем ся дізнати веце інформацій з історії Русинів і спознати їх традиції. Побыти довший час на містах, де компактно жыють Русины, ліпше їх спознати. Быти в краю своїх предків і спознати новых людей, котры мають, може, подобне позітивне одношіня к Русинам, як ай я.

• *Были наповнены Ваши обчекованя?*

Гей! Рад ем ся стрїчав із своїма сокласниками з группы, з учителями на лекціях, але ай з людьми, котры готовили програм літній школы. З нима сьме были ведно главні на екскурзіях і воркшопах. Надїю ся, же зістанеме в контактї довгы роки!

• *Як ся Вам учїв русиньский язык, было то про Вас нарочне/тяжке?*

Кедь чоловік не є привыкнутий хосновати кіріліцю, так то є тяжке. Суть там іншы правила,

як в латиніці. Але наїсто є то добрый зачаток к тому, абы ся міг чоловік дале венувати тому языку і поступно набывати компетенції.

• *Пасовала Вам така форма навчаня русиньского языка? В яким языку сьте абсолвовали лекції русиньского языка?*

Навщівлєвав ем групу покročілых, што про ня было барз тяжке, главні на початку, накілько ем тот язык формалні нігда не штудовав. Мої компетенції в інших славянських языках мі помогли порозуміти писаному русиньскому языку, але говорена подоба была про мене великов вызвов, докы ем собі не звык на фонологію русиньского языка, то є способ, яким ся знамы славянськы морфемы проявлєвали на фонетічній уровни. На концю курзу ем розумів векшыні з того, што ем чув.

• *Пасовала Вам така форма навчаня історії карпатьскых Русинів? (плюсы, мінусы, пропозиції). В яким языку сьте абсолвовали лекції з історії карпатьскых Русинів?*

Навщівлєвав ем історію Русинів по англїцькы. Думам собі, же лекції были барз интересны. Зачудовала ня способность професора Маґочія дати все надчасову лекцію з ясным контекстом, котрый все перепоїв дану тему з минулыма і тыма, што наслідовали. Буду мушений зно-

ва перейти свої позначки, аби єм сі зафіксував конкретны мена, удалости і часовый горизонт, конкретны датумы важных подій. Тішу ся, як ся по скончіню літнєй школы сам буду вертати ід подробнішым пописам історії карпатських Русинів, выклад котрой сьме на лекціях дістали і мали можность о ній дискутовати.

• Пасовала Вам така форма навчання етнографії карпатських Русинів? (плюсы, мінусы, пропозиції). В яким языку сьте абсолвовали лекції з етнографії карпатських Русинів?

Етнографія была подана інтересным способом. Было добрі слухати лекції од дакого, хто знає многы факты на основі властных прожитків і може придати свої скушености. Навеце, у своїм материнськیم языку. Про мене было найінтереснішым передаваня традицій в родині... Шкода, же на лекції з етнографії сьме мали так мало часу. Не знаю ниякы русиньскы звыкы, зато єм хотіла спознати вшыткы. Дакотры, наприклад, ай формов жывого сканзену, або відеопроекцій. Шкода, же з обрядовых традицій была нажыво презентовала лем русиньска свадьба, хоць быти участнічков на традицій русиньській свадьбі був про мене незабытний зажиток.

• Пасовав Вам мінікурз з русиньской літературы? (плюсы, мінусы, пропозиції)

Быв то про мене найліпшыи курз. Хочу в будучности веце лекцій з русиньской літературы.

• О котры дісципліны (темы, области) з карпаторусиністікы бы сьте в будучности мали інтерес?

Рада бы-м ся дізнала веце о карпато-русиньскім фолклорі і звыкох, а таксамо інтераціях Русинів з природов, як і о географії Карпат. Інтересным было коштованя русиньскых страв, а таксамо неформална комунікація. Тыж бы-м ся хотіла веце дізнати о ремеслах, таких як традичне облечіня і єго декорованя на розлічны удалости, жебы єм сі розшырила знаня о тім, што єм ся сама научіла з розлічных публікацій.

• Як сьте были спокійны із супроводнымы акціями проекту (творивы ділні, навщіва Музея русиньской културы в Пряшові, навщіва Театру Александра Духновіча, фільмовый вечур, конверзачный вечур,...)? (Вашы далшы пропозиції)

Барз ся мі любило позераня фільмів о Русинах, екскурзія по Пряшові, навщіва ТАД, малєваня на текстіл і výroба крашанок. Кедьже маю сла-

бу словну засобу, на конверзачнім вечері єм ся не могла достаточні запоїти, але полюбила ся мі картова гра а наконець з того був приемный сполоченьскый вечур. Воркшоп о варіню традицій русиньскых страв бы був в тім контексті інтересным доповнінем.

• Як сьте были спокійны із екскурзіями в регіоні в рамках проекту (Свідник/Зіндранова, Стара Любовня/Дунаець, ОШ Кленова/Тополя, Тихый Потік/Свадьба)? (плюсы, мінусы, пропозиції)

Екскурзії ведно з годинами языка были моїма облюблєныма частями цілої літнєй школы. Любили ся мі музеї у Свіднику і в Зіндрановій. Таксамо літургія в сканзені в Старій Любовни была чудесна. Не єствує ліпшыи способ, як спознати деревяну церьков з єй архітектуров і неповторнов атмосферов на службі божій. Інтересный був і любовняньскый град з єго історієв, а сплав Дунайця ся мі полюбив найвєце! Школярі ОШ з Кленовой нам пририхтовали красну презентацію, сучастєв котрой був програм із співанками і танцєм. Были супер! Навщіва Тополі была незабытнов. Зажыти традиції, котры ся утримують таким способом, який був презентованый, было про мене інспіратівне. А найліпша зо вшыткого была русиньска свадьба. Ужыла єм сі традичне свадьбяне облечіня, в котрім сьме ішли як свадьбяна процесія до церькви. Уводный вечур, як і завершална церемонія із офіціалным передаванєм цертіфікатів – то были незабытны моменты. В будучности бы ся мі любило веце екскурзій, хоць бы были ай коротшы, не цілоденны. Просто, побыти веце часу в селах – меджі Русинами, або на русиньскых фестівалах.

• Як оцінюєте цілкову уровень 11. рочника Studium Carpatho-Ruthenorum? (плюсы, мінусы, што Вам то дало)

За тото вшытко, што єм мала можность відіти і зажыти – на єдинку!

• Взяти бы сьте участь на такім проекті і в будучности?

Гей, наісто бы єм пришов знова, кедь бы было на далшыи рік ай дашто нового, што того року не было.

• Рекомендовали бы сьте абсолвовати Літню школу русиньского языка Вашым знамым або колегам?

Буду, а уж єм ай рекомендовав.

Час ратовати

Десь в глибині серця была надія, же то не буде аж так зле. Результати списованя людей в Сербії суть катастрофалны про цілу країну. Добрі з того не вышов скоро ништо, включно сербского народа. А Русинам бы ся было треба перестати лем смотрити, як нам поступом часу счезать наша найстарша, вызначна діаспора.

Польша є днесь вже офіціално другов з найвекшым чіслом Русинів у Европі. Сербія подля даных із списованя жытелів, яке проходило минулого року, перенесла ся на третє місце. Підкреслюю, же іде о офіціалны даны, і зато, і кедь знаме, же найвекшу комуніту бы сьме могли мати на Підкарпатю, натеперь є на першім місці Словакія.

Іщі не так давно, в році 1991, по політичных змінах, коли ся Русины знова могли зачати голосити у своїх країнах ку своїй народности, то была якраз Сербія, котра была на першім місці. Но тото є вже минулостєв. Словакія за тых 30 років выстрілила до чісел, котры Сербія нігда ани не мала, а наша войводиньска діаспора контінуално страчат при каждім списованю.

Самособов, вшытко насвідчовало тому, же Русины у Сербії не будуть мати теперь ліпшы чісла як мали в році 2011. Знаме, в якій економічній сітуації є Сербія, кільки людей одходить з країны за роботов до Европы, знаме і то, яку силу має асімілачній тиск. Но десь в глибині серця была надія, же то не буде аж так зле.

О 2 763 особ менше меджі двома списованями є про таку малу комуніту так фундаменталній розділ, як є про малу комуніту фундаменталных 2 000 особ наведе, што ся стало в Польщі. Пропаджіня тількых Русинів у Сербії мусить про нас быти імператівом, бо бісїдуєме о вызначній діаспорі, котру маєме од часів Марії Терезії.

Бісїдуєме о діаспорі, котра доказала выбудовати і утримовати своє школство і в часах, коли сьме мы в Карпатах не ествовали, котра кодифіковала, на розділ од нас, омного скоріше свій штандарт русиньского языка, котра доказала выбудовати свої інштїтуції, доказала породити много якостных писателів, розвивати свою драматургію, а притім **то нігда не была міцна комуніта што до чісла людей, но была аж пречудесно міцна што до духа.** І зато тото вшытко было можливе.

Ні, не хочу робити крестик над Русинами в

Сербії. Вірю, же од того маєме іщі далеко, жебы таке штось робити, а єдночасно мі то ани не дозволить серце, котре собі мої Русины там долов здобыли уж при першій моїй навщіві магічної Войводини.

Але треба собі серьєзно класти вопрос, што дале, і як забранити далшому упадку нашой комуніты? А таксамо ся звідати, де суть того причіны, ці де настали хыбы?

Покля бы хтось хотів твердити, же тренд є ясный, і він ся уж не дасть нияк обернути, не єм згодній. Історічны результати списовань ясно вказують, же при добрых економічно-соціалных условіях комуніта знова може рости. Так тому было і по Другій світовій войні, коли **Русины в Сербії зачінали в році 1948 на чіслі 22 667 особ, а в році 1961 тоту комуніту творило вже 25 658 людей.**

І так собі дайме пару одповідей на высше спомянуты вопросы. По перше, русиньскым організаціям, включно Світового конгресу Русинів, мусить залежати на європській пути, котра бы забезпечила і ліпшы соціално-економічны условія, нелем про Україну, але і про Сербію. Єдночасно влада в Белеграді бы конечно могла роздумовати і над дачім іншым, як над Косовом, бо видно, же тота політика затля не приносить жадны позітивны результати, скоріше наopak, а самы Сербы ся вылюднюють у властній країні.

А то пишу зо вшыткым порозумлінєм про Сербів, кедь собі роблять претензії на теріторію, котру поважують за властну. При Україні то предсі таксамо ништо не спохыбнює.

По друге, русиньска комуніта в Сербії мусить од русиньских організацій у світі чути нелем моралну, але уж конечно і реалну підпору а поміч. Войводиньскы Русины за послідні рокы рішыли много проблемів, наприклад, зо школством, котре є все веце під асімілачнім тиском, під сербізацієв, но вшыткы остатні Русины ся до того якось не хотіли барз мішати.

А то є нам досправды єдно, ці нам зістане філологія, ці нам зістануть основны школы, де ся

учить по русиньскы, ці нам зістане єдина у світі гімназія? Лемже ку тому вшыткому потребуєме там мати людей. І так наша підпора мусить быти ясна.

Таксамо є може час зачати думати і над економічним форумом, котрый бы рішыв соціально-економічны проблемы наших найслабшых комуніт, жебы тоты під тиском, як заробити на хліб, не мусили одходити гет із своїх земель.

Але себerefлексію бы собі могли зробити і самы русиньскы владны представителі в Сербії, а тж дакотры інтелектуалы. **Вказує ся, же політика „bundeskamaraden“ з Українцями,**

котру собі так облюбив Національний совет Русинів і пару далшых, якось не приносить позитівны резултаты про Русинів, окрем даких дрібных грошей на гуляня, бо Русины не міцніють, лем іщі веце слабнуть.

Резултаты списованя суть ясны. Ні, не є треба плакати, бо плач не поможе. Наopak, треба зачати думати. Є час ратовати. Іщі є што. Не довольме собі промарнити шансу, котру іщі все маєме. Іщі все маєме шансу утримати, а доконеця і розвивати нашу діаспору. Дасть ся то. І то є нелем шанса, але і наша відповідность.

Жрідло: лем.фм

Віра ГІРІЦ, Сілард КЕРЕСТЕШ, Мадярсько

Націоналноє Сято 2023. рока у Маріяповчу

Вседержавноє Русиньскоє Самосправованя Мадярщины організовало Русиньскоє Націоналноє Сято 27. мая 2023. рока у Маріяповчу. Сего рока Вседержавноє Русиньскоє Самосправованя сяткує 25-у рочницю, зато вубрали сьме особое місто. Не многі знавуть, же ту, на місті базілікы у XVII. столітєви стояла деревляна церьковка, на котру дерево наші предкы принесли з Карпат. Про нас велика радість держати націоналноє сято у місті з русиньскыма корінями.

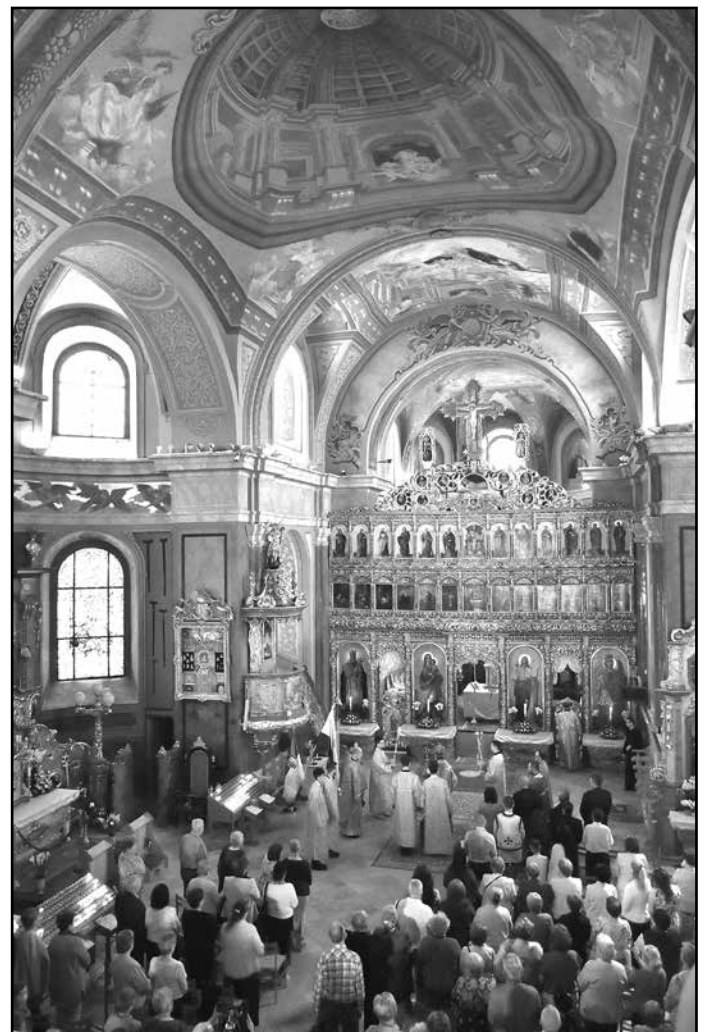
На Націоналнум Сятови были присутні Єго преосвященство Фюлєп Кочіш, митрополіт Гайдудорогьскуй митрополії, Др. Іштван Шімічков, предсідатель фракції ХДНП, Віра Гіріц, посланик Русинув у Парламенті Мадярщины, Оскар Шестак, предсідатель рады жупы Саболч-Сатмар-Берег, Віктор Крамаренко, предсідатель Вседержавного Русиньского Самосправованя Мадярщины, Олга Сілцер-Ликович, пудпредсідатель Вседержавного Русиньского Самосправованя Мадярщины, Янош Кожнянський, предсідатель Общества Русинув/Рутенув Мадярщины и Русиньского Національного Самосправованя Шарошпотока, Петро Медвідь, радник президента Словацькуй републикы за русиньску меншыну, предсідателі и члены Русиньских самосправовань.

На сятови были присутні 230 люди.

Програма акції

11:00 Грекокатолицька Сята літургія у Базіліці Сятого Архангела Михаила.

Правив Єго преосвященство Фюлєп Кочіш, митрополіт Гайдудорогьскуй Митрополії, сослужали парох о. Ласлов Трещула и сященик о. Михаил Тіводор. На службі співав Мужський хор Сятого Єфрема по церькувно-славянському и

по мадярському языкох.

12:15 Віктор Крамаренко, предсідатель ВРС отворив Русинськое Національное Сято.

Привітствена бесіда Др. Іштвана Шімічкова, предсідателя фракції ХДНП (Християнсько-демократична народна партія) Парламента Мадярщини.

Русинський гімн.

Передаваня Премії Антонія Годинки. Премії передавав Віктор Крамаренко, предсідатель Вседержавного Русинського Самосправованя Мадярщини и Олга Сілцер-Ликович, пудпредсідатель Вседержавного Русинського Самосправованя Мадярщини

13:15 Сяточний обід.

Главный покровитель Русинського Національного Сята: Др. Чаба Латорцаі, заміститель міністера, парламентський держсекретарь.

Покровителі сята: Др. Іштван Шімічков, предсідатель фракції ХДНП Парламента Мадярщини, Віра Гіріц, посланик Русинув у Парламенті Мадярщини,

Сято пудпорували: Фундація Габора Бетлена (Мадярщина), Уряд Мадярщини.

Про Маріяповч

У 1696. р. слызила ікона Сятуї Богородиці у Маріяповчі.

Вірники на утренюй не завічали, же рано того новембрового дня стане ся подія, котра змінить будучность нашуй церьковли, вірництва и мадярських грекокатоликув. Слызила ікона

Богоматери - плакали вірувучі, зачали ся свідчєня и егзекуції, приходили паломники. Змінив ся живот малого села у Саболчу: царила сяточность и празднованя, онь цісарський віднянський уряд занимав ся тым. То было чудо, Бог выявив миролюбіє и опіку.

На слідувучый рук ікону перенесли до Відня, а ту ся обстало лем чувство утраты сятині. Айбо 1915. рока слызила и копія іконы у Повчі. Ибо людські, вадь політичні інтересы не годні перебороти Господа Бога, сердце Миротоцячуй Богородиці. Маріяповч став главнов сятинів, де Бог дав знак, преподав чудо милосерднуй, ніжнуй и слызачуй любви не лем грекокатоликама Саболча, айбо вшиткым грекокатоликама Карпатського базена. Се чудо было такым великым, же Маріяповч став сятинів духовнуй силы и непобідимов опоров віры.

Так став Маріяповч сятинів и гордостів нашого грекокатолицького народа, де вже поверьх три столітя стрічавуть ся люде: Русины, Мадяры, Румыны, Словакы; католики и другі вірники. Фарадшагы паломництва, духовность молитв скапчує люде. У Маріяповчі пропадуть свада. Маріяповч чудесный знак Бога, де люде нашого края годні ся стрічати у мирови и любви. Апогеєм віковуй дідузнины была Сята Літургія 1990. рока пуд веденєм папы Сятого Йоана Павла II., на котруй ся зучастили стовкы тысячув вірувучых рузных націоналностей и конфесій из нашуй державы и загатаря.

Жрідло: РУСИНСЬКИЙ СВІТ / RUSZIN VILÁG

Понад 8 700 людей записало собі в Сербії материнський язык русинський

Як інформовала агентура Рутенпрес, сербський Републіковий штатістичный уряд опубліковав далшу серію результатів Списованя жителів 2022. Публікованы были даны о материнськیم языку, віковій структурі населіня і віросповіданю.

За даныма, котры были публікованы, **8 725 особ собі в Сербії записало як материнський язык русинський язык.** Як сьме вже інформовали скоріше, у Републіці Сербія **в списованю в році 2022 ся приголосило ку Русинам 11 483 людей.**

Русинька комуніта ся контінуално зменшує уж десяткы років. В списованю з року 2011 іщі раховала 14 246 особ. В порівнаню з минуло-рочныма результатами Русины стратили понад

19 процент населіня, што представляє 2 763 особ.

Сербський язык як материнський собі записало 5 607 558 обчанів, што є 84,4 процента населіня. З меншыновых языків найвеце здобув мадярський язык, ку котрому як ку материнському ся записало 170 875 людей, што представляє 2,6 процента. За ним слідує боснянський язык із 145 329 приголошєныма особами, ромський, ку котрому ся голосить 79 687 людей,

і албанський, котрий як материнський собі записало 65 475 осіб.

Што до вікової структури, найвеце Русинів у Сербії є в категорії од 30 до 49 років. Другов найвекшов віковов групов меджі Русинами є категорія од 65 до 84 років, а третєв категорія од 50 до 65 років. Дітей до 14 років мають Русини 1 280, молодеж од 15 до 29 років рахує 1 567 осіб.

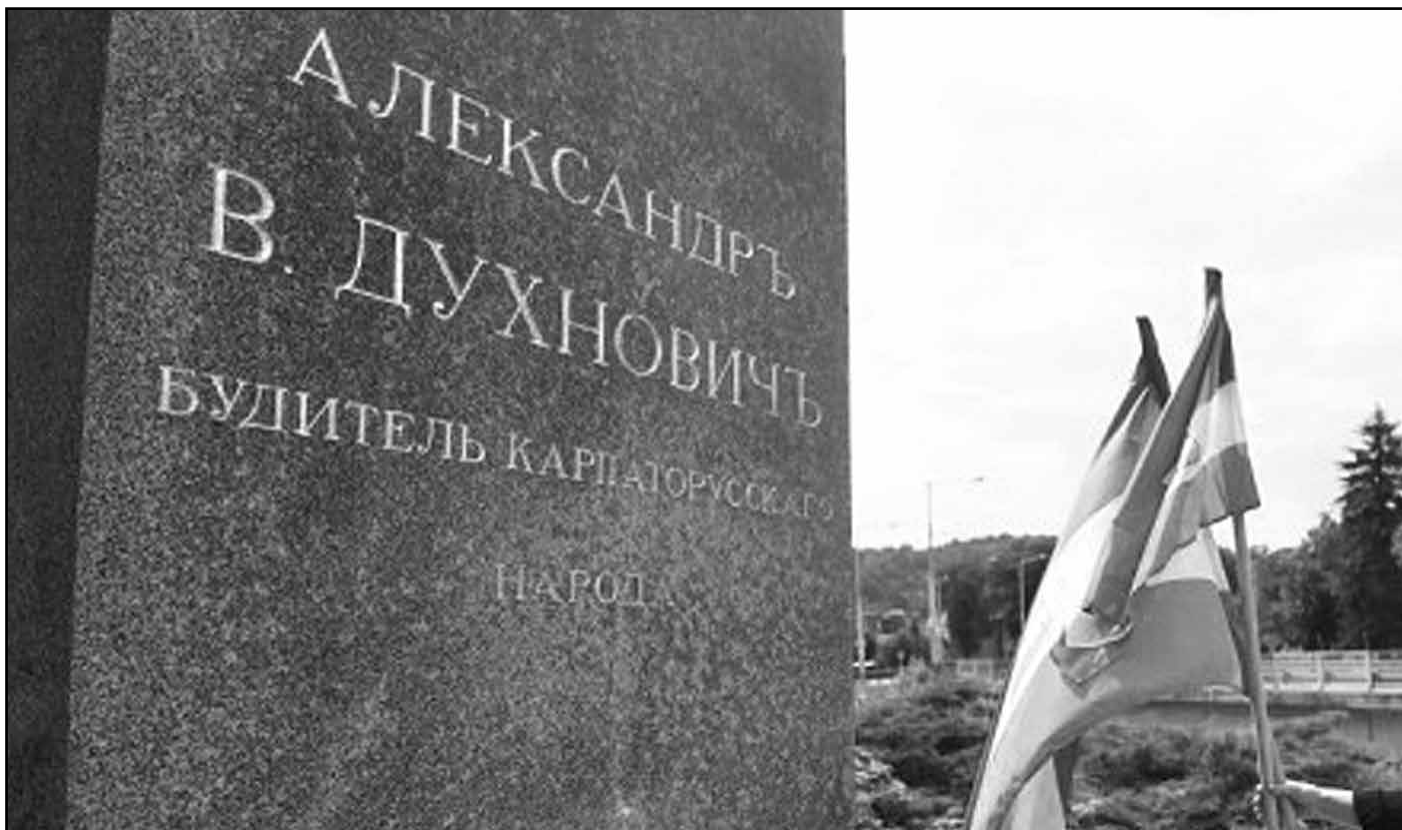
Найвекшов релігійєв у Сербії є православіє, ку котрому ся голосить 5 758 719 осіб, што представляє 81 процент. Далшыма набоженьскыма групами в країні суть католици, мусулманы, протестанти, але і членове жидівской релігійной громады. Атеїсты творять лем 1,1 процента населіня, до колонкы агностік ся декларовало 0,1 процента жытелів.

П. М.

Мгр. Петро МЕДВІДЬ

Треба дати достойне місце!

Окрем того, же тот рік сьме собі припомянули 220 років од народжіня Александра Духновича, Русини на Словакії припомянуть собі і далшу округлу рочніцю звязану з будителєм карпатських Русинів. В місяцю юн мине 90 років од часу, коли був одкрытый в році 1933 Памятник Духновича в Пряшові.

Монументална скульптура вызначной скульпторкы **Олены Мандіч** ся одкрывала почас **Днів русиньской культуры**, котры ся в меджівоинівім періоді організовали каждый рік, і были то масовы святкованя Русинів тогдышній Чехословакії. Одтогды собі памятник таксамо перешов свою страстну путь.

Памятник наперед стояв у центрї міста, в такій, мож бы было повісти, грекокатолицькій части міста. Стояв на площі перед духовнов семінарійєв, за котров были далшы будовы про

професорів, а пізніше і малый інтернат-бурса про русиньских штудентів, на пару кроків був єпископський палац і катедральный собор.

Кедь у 1970-ых роках зачінали будовати нову будову Театра Йонаша Заборьского, місце было выбрате якраз там, де стояли будовы, які в тім часі уж не были, вдяка комуністичным владным структурам ани маєтком Грекокатолицькой церькви, і было вирішено, же нашы історичны будовы будуть зрівнаны зо землєв, жебы збудовати новий театр, котрый є днесь єднов

із доміант міста Пряшова. Самособов, не міг зістати на тім місті ани Духновіч. Хоць, днесь мож конштатовати, же міг, бо перед новов будовов театру зістала велика площа, котра бы была достойным місцём про нашого народно-го будителя, але то якбач не пасовало тогдышнім представителям міста. **Будованём театру вирішыли і то, жебы дати гет з міста будителя Русинів. Тым счезнув далшый слід по даякых Русинах.**

І так памятник ішов наперед до депозиту музея, а пак ся якось подарило выбавити, же дістав місце у публічнім просторі, а не зістав десь у пивніці. А в гіршім припаді міг быти і знічений, як то зробили, наприклад, з памятником Масаріка.

Но уж про Духновіча не было місце в центрі міста. Памятник ся дістав на периферію шыршого центра міста, коло моста через ріку Торіса. Поступно і ціла локаліта дістала назву Духновічове намістя. Місце, де ся нашов монумент присвячений будителёви, має характер малого парку.

Пару років тому був єм закликаний як представитель Округлого стола Русинів Словакії на засіданя культурной і народностной комісії, котра діє при пряшівскім Містьскім уряді. На місто єм мав дві главны пожадавкы. Тов першов было, жебы місто нашло способ, як зафінанцовати рештаврованя памятника, кедьже уж має свої рокы, і зуб часу на нїм видно.

Русиньскы організаціі то не можуть самовольно зробити. Єден з мала архітектонічных покладів, котры по Олені Мандіч на нашій території зістали, бо комуністы скоро вшытко од нёй знічили, є Народнов культурнов памятков. Реконштуркцію мусять робити професіоналы подля інштрукцій, котры дасть Памятковый уряд по своїм баданю, а тото вшытко може реалізовати лем місто, в котрого списку культурного маєтку памятник є записаний.

Другов, веце смілов пожадавков было, ці бы ся не мож было задумати над тым, жебы вернути Духновіча на достойніше місце, десь до центра міста, жебы не стояв опущений на периферії.

Кедь думате, же приобіцяли і єдно, і друге, маєте правду. А кедь думате, же ани єдно з того не зреалізовали за довгы рокы, таксамо маєте правду. Но в посліднім часі ся діло коло памятника Духновіча предсі лем дакус порушало допереду.

Нїт, затля ся не зачало ани рештаврованя, а о місці в центрі міста якбач ніхто з компетентных ани не роздумує. Лемже пару днів, тыжднів тому, зачала ревіталізація цілой околиці. Коло памятника Духновіча буде цілком новий парк, в котрім буде новий мобіліар – лавочки і далшы елементы дрібної архітектуры, буде там нове перепоїня на уж ествуючі біціглёвы стежки, і так ся з парку на Духновічовім намістю може стати достойніше місце, котре буде навщівлёване і людми, што будуть хотіти дакус одпочіти почас свого шпортованя.

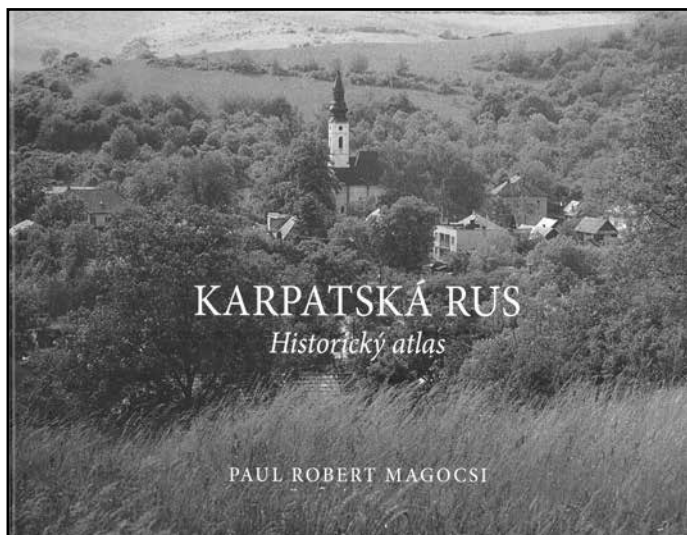
І так думам, же ходем часть місії, жебы Духновіч мав достойне місце, буде в тім році сповнена. А може то буде і ліпше місце, як тото, котре бы му днесь дали в центрі міста, кебы му го дали. Теперь буде треба тискати на крок цісло два, а то на то, жебы досправды місто зачало рїшыти рештаврованя памятника.

Но при тім вшыткім треба думати і на єдно омного важніше діло. Треба думати на то, жебы то не было лем о вонкашній фасаді. Треба думати на то, же реконштуркцію Духновіча, рештаврованя ёго одказу в нашім внутрі, нам в днешній русиньскій генерації вшыткым треба як сіль. **Треба нам про нёго достойне місце в нас самих.**

Жрїдло: лем.фм

Професор Маґочій одпрезентовав у Пряшові історичный атлас Карпатської Руси

У віторок, 20-го юна 2023, одбыла ся в просторах Словацького народного музея – Музея русиньской культуры в Пряшові презентація словацького видання книжки *Карпатська Русь. Історичный атлас* професора Павла Роберта Маґочія.

Словацька верзія під назвов *Karpatská Rus. Historický atlas* вышла в році 2022 у Выдавательства Пряшівской універзіты в Пряшові, і є перекладом анґліцького ориґіналу, котрый був надрукований в році 2017 в Канаді.

Презентацію публікації за участи автора, **професора Маґочія**, модеровав **доцент Володимір Фенич**, к. н. з Ужгорода. Знамый русиньский науковець і академік пояснёвав участным на якім прінципі были роблены окремы тексты і мапы, котры ся в книзі находят, чом собі выберав даны прінципы, але дискутовали ся і далшы темы, котры прямо або непрямо были звязаны з атласом.

По презентації подія продовжовала діскусієв, в рамках котрой могли участны класти вопросы професорови, котрый у тім часі читав лекції на *Studium Carpato-Ruthenorum – Меджінародній літній школі русиньского языка і культуры*, што была того року організована на Пряшівській універзіті вже еденадцятый раз.

Як професор Маґочій прозрадив в рамках діскусії, моментално рихтує в Канаді, де жые і є професором на універзіті, до друку далшу свою публікацію, котра має тот раз быти о карпаторусиньским вытварнім уменю.

Як сам підкреслив, тота тема іщі окреме не была оброблена в публікації, а притім уменя є про наш народ барз важным елементом. Книга є, подля ёго слов заміряна на світьске, не церьковне уменя.

О публікації

Публікація *Карпатська Русь. Історичный атлас* професора Маґочія має множество якостных історичных мап, но і текстів.

„*Карпатська Русь ся дословно находить в самім сердцю Европы. Єствують доконця два памятники збудованы в роках 1870 і 1970 у выходній части Карпатської Руси, котры означують точный географічний центр европского контіненту. Карпатська Русь є тіпичнов гранічнов теріторієв, на котрій ся стрічають географічны, політичны, етноліґвістичны, реліґійны і соціално-кліматічны граніці*“, пише ся на обалі публікації.

„*Посеред той фасцінуючої розмаїтости маєрітну популацію традично творили карпатьскы Русины, котры овпливнёвали решту народів жыючих в їх сусідстві: Мадярів, Словаків, Поляків, Румунів, Жыдів, Німців, Ромів/Циганів, а в пізнішій періоді Чехів, Українців і Росіянів.*“

Карпатська Русь. Історичный атлас дає подля выдателя читателєви деталны інформації о тій вынятковій комплексній теріторії.

Книга має 34 капітол із фарєбными мапами, котры хронологічно вказують розвиток нелем на історичній теріторії Карпатської Руси, але і на шыршій теріторії середній Европы. Каждая мапа є доповнена легендов, котра приближує географічны, етноліґвістичны, культурны і історічны повязаня.

Жрідло: *лем.фм*

• Погляд на учасників презентації нової публікації проф. Др. П. Р. Магочія – *Karpatská Rus. Historický atlas* у першій салі СНМ – Музею русинської культури в Пряшіві, де був зачаток експозиції юбілейної виставки образів А. Зозуляка. За чільний стіл засіли: (справа) доц. Володимир Фенич, к. н., проф. Др. Павел Роберт Магочій і ПгДр. Люба Кралєва, ПгД. Фото: СНМ – МРК.

И. ЛІКАР, Рутенпрес

Преславени Дзень Руснацох у Републики Горватскей

ВУКОВАР – У організації Союзу Русинох Републики Горватскей (РГ) и Ради рускей націоналней меншини Вуковарско-сримскей жупанії (ВСЖ), а под покровительством Совету за национални меншини РГ, Министерства наукох и образования РГ, Союзу Русинох РГ и Горватского дому Вуковар, у Вуковаре, 27. мая преславени дзень Руснацох у РГ.

Преслава почала зоз покладаньом венца при Крижу на уліву Вуки до Дунаю, а вец у фоаеу Горватского дома отворена вистава „Мистецтво древорезу” Еугена Сопки зоз Петровцох. Главна часц програми, шветочна академия, почала на 19:30 годзин. Хлопска шпивацка група КУД „Яким Гарди” зоз Петровцох одшпивала гимну РГ и шветочну шпиванку Руснацох. Вера Павлович по горватски, а Иван Лікар по руски пречитали текст о Руснацох у Горватскей. Председателька Союзу Русинох РГ Дубравка Рашлянин, чолни особи з Вуковарско-сримскей жупанії, член Совету за национални меншини РГ Звонко Костелник, пред-

сидатель рускей ради Яким Ерделі, привитали госцох медзи котрима бул и председатель Национального совету Руснацох Йоаким Рац, председатель ВО Желько Ковач, председателька Одбору за образование Олена Папуга, як и директор Заводу за культуру войводинских Руснацох Саша Сабадош. На академії шпивали Олга Лукач, Зденко Ждиняк, Аня Грищук, Михайло Голик, стихи читали Иван Лікар, Вера Павлович, Звонимир Барна, Тео Медеши, учашнікох на гитари провадзел Ярослав Медеши, а на гармониках Ренато Миклош.

(Публікуєме в оригіналі – войводиньскім варіанті русиньского языка.)

• Новы члены „Lemko Hall“ з центром у Йонкресі (США).

Севериян КОСОВСКИЙ

Малый крок ґу одроджыню

Єдна з наших найстаршых еміґраційных організацій переходит мале одроджыня. Як поінформував Андрий Медвід, на посліднім загальным засіданю побільшыло ся чысло членів Карпаторусиньского Америцкого Центра «Lemko Hall» (Carpatho-Rusyn American Center Lemko Hall) в Йонкрес, ЗША.

Річне зобрания одбыло ся 21. мая 2023 р. «Першый раз по вельох роках приняли сме новых – штырнадцетьох членів» – реляційонує А. Медвід, лемківскій соспільно-культурный діяч в ЗША. На залученій до нынішнього допису знимці видно лем дакотрых з новых членів КАЦ «Lemko Hall». Сміло мож речы, што організація од парох років переходит мале одроджыня. По перше зато, што по періоді коли по давным і славным «Lemko Hall» такой затерли ся сліды, середне покоління лемківских діячів рішыло реактивувати діяльніст і вести організацію в добрым напрямі. По друге – до організації долучають новы члены, в тым наймолодша генерація, яка має лемківскій рід і почуват ся до лемківского народу.

«Lemko Hall» то днес єдна з найактивнішых лемківских організацій на східнім крайци Пілнічній Америки. Протягом рока організує ріжны події, на котрых стрічають ся наши родакы, емігранты, а і їх потомны, якы ся уж в більшости родили на американьскій землі.

Организация рыхтує м.ін. традиційны пік-

нікы з нагоды Русаля, ци шторічний осінній «Лемківскій Кермеш». Члены не забывають ані і дбають о сохрانیя памяти про трагічну долю лемківского народу. Приміром в минулым році лемківскы еміґраційны кругы в Америці одзначыли 75. річницю выгнаня Лемків в рамках Акції «Вісла». Кед лем мають ґу тому змогу, при нагоді вшыткых тых подій, все старають ся припоминати лемківску (русиньску) історію і популяризують культуру, котром інтересує ся штораз більше репрезентантів молодой лемківской генерації в ЗША. Лемкы в ЗША ведно з родаками в Польщы каждого рока 5. грудня/децембра святкують Ден Русинів Польщы.

На тоту хвилю КАЦ «Lemko Hall» веде Дмитрий Феленчак, по роді з Бортного (народжений в Зимній Воді к. Любіна). Нынішній «Lemko Hall» дружыт і часто організує спільны ініціативы з інчом нашим славном організаціём – Лемко Союзом (The Lemko Association), якому проводить тепер др Богдан Горбаль.

(Жрідло: лем.ф.м. Публікуєме в ориґіналі – лемківскім варіанті русиньского языка.)

Мгр. Зденка ЦІТРЯКОВА, ПгД., одборна асістентка Інштитуту русинського языка і культуры ПУ, членка організачного колективу Studium Carpatho-Ruthenorum

Завершив ся 11. рочник Studium Carpatho-Ruthenorum 2023

Друга декада трытыжднёвого едукачного проекту Studium Carpatho-Ruthenorum, котру од року 2010 на Пряшівській універзиті регуларно організує Інштитут русинського языка і культуры была славносно отворена 11. юна 2023. **Того року на проектї взяло участь 23 студентів, што про SCR значить, же проект має змысел і має будучность, кедь є інтересным про молодых людей, котры в тім році творили векшыну участників. Враховано тогорочных абсолвентів Меджінародну літню школу русинського языка і культуры дотеперь абсолвовало 230 участників із 18-ёх країн світа – з Хорватії, Великої Британії, Румунії, Німецька, Австрії, Швейцарії, України, Польщі, Чеськой републікы, Булгарії, Сербії, Мадьярська, Споєных штатів Америки, Канады, Аргентины, Чіны, Японії і Словакії.**

Літня школа ся організує в культурнім і освітнім центрі Русинів, яким є місто Пряшів а „Алма матер“ того едукачного проекту є Пряшівска універзита, котра є єдинов інштитуцієв на світі, што дає можность штудія русинського языка таков формов. А нелем языка, в ей програмі суть таксамо лекції з історії і етнографії Русинів. Представлює ефектївну форму едукації, на яку приходять студенты з розлічных кутів світа до регіону, де жыють Русины і ту посередниц-

твом жывого контакту і комунікації проходить їх навчання як языка, так і культурных реалій.

Основны лекції ся реалізують главні в академічнім просторі. Лекції з історії, языка і етнографії Русинів ся ведуть в двох языках – русинськїм і англїцькїм. Жебы была приближена і автентічна русинська культура, проект є од самого початку шпеціфічний богатым програмом, в яким організаторы представляють, респ. ілюструють реалный живот містного жытельства. Так тому было і того року. Штудентам був посередництвом екскурзій представлений регіон северовыходной Словакії, в котрім компактно жыє міноріта Русинів, навщівили музеї, сканзены, град в Старій Любовни, побывали в русинськїй школі в Кленовій, де їм школярї приправили інтересный програм, навщівили і обчаньске здружїня Кошар в Тополи, де ся запоїли до процесу печїня домашнёго хлїба, відїли, як ся вяже жупа на покрываня стрїхы і пробовали вырабляти кераміку.

Незабытным був програм традичнй русиньской свадьбы в Тихім Потоді, де фольклорный колектів Тихопоточан наших штудентів вболїк до народных кроїв і свадьбянов процесїєв ішли селом одберати невісту од родічів. Потім слїдовала свадьбяна гостины, чепліня невісты і шоровый танець. Таки активіты, в котрых шту-

• В рамках культурного програму 11. рочника Studium Carpatho-Ruthenorum 2023 была і презентація традичнй русиньской свадьбы у селі Тихый Поток, на котру ся участници літнїей школы пооблікали до тихопотоцького кроя.

• Учасниці 11. рочника Меджінародной літньої школы русиньского языка і культуры на Пряшівській університі. Впереді докторы організаторы, честны гості і учітелі: (зліва) В. Феніч, К. Копорова, П. Р. Магочій, М. Сілвестрі, Н. Купенькый, П. Адамішін і В. Падяк.

денты прямо беруть участь, суть може найсилнішыма моментами, котры зістають довго в їх памяти. Были то барз інтересны екскурзії што до інформацій і познання, але і простор про ліпше спознаваня ся меджі учасниками. Якраз в такій неформалній атмосфері ся будують новы приятельства, котры часто зістають на довгы роки і даколи перерастають і до професіоналных одношінь.

Сучастєв літньої школы каждорочно бывають і творивы ділні, де штуденты мають можность научіти ся русиньскый танець, русиньску співанку або пробують малєвати писанкы. Того року малєвали і рюкзакы (з мотивом карпатського медвідя, або подля влатной фантазії), котры собі взяли зо собов як споминку на SCR 2023. Цілєм таких творивых воркшопів є створити простор на вольну дебат, оддых і сполочно пережытый час, звязаний з даякыма ручныма роботами або співом.

Каждорочно на літню школу приходять примарно штуденты, якы мають русиньске коріня, але в сучасности суть переважно асімілованы з маєрїтным народом той країны, в котрій жыють. Обычно іде о третю і четверту генерацію потомків америцькых Русинів, предкове яких ся выселили за роботом до США ці Канады іщі зачатком 20. ст. Гляданя свого коріня, спознаня історії і культурных цінностей Русинів є главнов мотивацієв того, же тоты люде приходять на Studium Carpatho-Ruthenorum і таким способом ся вертають до родного краю своїх предків.

Дакотрым ся дарить в тім часі і контактовати близку родину, або ай шыршу фамілію, котра ту жые і можуть ся з нєв першыраз в жывоті відіти. Кедь суть можности і потребны інформації, так і організаторы рады поможуть найти контакты і зорганізувати такы стрітнутя. І того року ся подарило в рамках єдної екскурзії ословити родину учаснічкы, котра, вірю тому, же была барз рада тому стрітнутю і надале буде утримувати контакты зо своїма близкыма на Словакії.

Другов групов учасників, котры на літню школу приходять, суть люде, што не мусять мати русиньске коріня, но інтересує їх русиністика. Переважно суть то науковці або докторанты, якы ся на універзітах в розлічных частях світа займають проблематиков мінорїтных народів і їх языків, враховано языка, але ай історії, літературы і культуры карпатських Русинів. Фактом є, же многы такы учасниці приходять на літню школу з цілєм реалізувати научне баданя. Так і в тім році на літній школі брали участь докторанты, постдокторанты і професоры із заграничных універзіт, про яких літня школа мала іщі ай такый розмір.

Про каждого учасника, но главно про активных поужывателів русиньского языка, котры жыють ту, в регіоні Карпат, было наїсто несподіванєм відіти, же русиньскый язык ся на три тыждні став языком дорозумлєваня про людей з многых країн світа. Же русиністика, як шпеціфічна наукова дісціпліна, котра ся може явити незнама, мала і окраєва, є інтересна про людей

з розлічних кутів світа, нелем про Русинів. Таке познання многым одкрывать шырше порозумлїня своєї ідентіты, важности свого языка, цїнности своєї культуры і потреби єй утримованя. Наїсто то про вшитых была інтересна скушеность, при котрій здобыли многы цїнны інформациі і пережыли красны моменты, на котры будуть з великов радостєв і довго споминати.

Третыжднёвый програм сьме закончили 30. юна передаванєм цертіфікатів, славностнов вечерєв і веселов забавов, співом і танцєм, до кот-

рого нам грав музичный колектів ФК Шінява зо Снины. Вірїме, же абсолвентам тогорочной літнєй школы ся наповнили обчекованя, з якыма до Пряшова пришли, же ся будуть ід нам вертати на студентьскы мобіліты, на учительскы мобіліты, ці вертати ся в далшых роках на літню школу і утримовати з Інштїтутом русиньского языка і культуры в Пряшові контакты, а може і формовати даяку сполупрацу.

Фото авторкы

Мгр. Петро МЕДВІДЬ

Фундаменты намісто документів

Інформація о ставі народностного школства є єдна з тых повинных дісціплін, як кедь в тріатлонї мусите і плавати, і біціглевати, і бігати. Не мож єй выхабити, але на розділ од тріатлону ся ту треба задумати і над тым, ці даный документ має і хосен, або є лем сповнінем дісціплїны даного шпорту, котрый ся в нашім припадї кліче народностна політика.

Така інформацію 24. мая 2023 была дана на 49. засіданю Выбору про народностны меншыны і етнічны группы Рады влады Словацькой републікы про людьскы права, народностны меншыны і родову рівність.

Самособов, суть там хосенны інформації на єднім місці, котры бы іншак треба было самому собі выглядовати через розлічны іншы документи.

Вдяка тому знаме, кїлько маєме матерьскых і основных школ з русиньскым навчалным языком, кїлько маєме школярїв, в котрых каласах кїлько їх є, на основі чого можеме робити даякы прогнозы, відіти якыйсь прогрес або регрес. А, што є найважніше, реаговати на то.

Лемже, і то заінтересованы до проблематїкы якбач лем потвердят, довго ся мі видить, же **документы того тіпу, што до области русиньского школства, суть досправды лем повиннов дісціплїнов**, не бісїдують ніч конкретне, не пропонують конкретны крокы, но зато шумні вызерають, кедь суть здокументованы.

Документ, котрый теперь передложила Секція народностной і інклузивной освіти Міністерства школства, науки, баданя і шпорту Словацькой републікы, говорить ясно. **В тім школьскім році маєме штири матерьскы школы і дві основны школы з навчалным языком русиньскым на Словакії.**

Цїлково мають дві основны школы, в котрых є навчалный язык русиньскый, 82 школярїв у

тім школьскім році. **Середні школы Русины не мають.** Гей, не суть там зарахованы школы, де не є навчалный язык русиньскый, но є там навчаня русиньского языка. Але ці ся на то смотрїме так або іншак, є то біда. Є то біда на меншыну, ку котрій ся приголосило понад 63 тїсяч людей, а є то біда і в тім припадї, кедь будеме раховати лем 40 тїсяч людей, котры собі написали русиньскый язык як материньскый.

В таких документах окрем штастїчных даных все найдеме і рекомендації. Векшынов суть тоты самы і все без глубшого обсягу. Флоскулы. О тім, же треба розшырити понуку навчаня в русиньскім языку і так далше, і так далше...

Хыба єм лем в тім, же нїгда в тых документах не найдеме конкретны крокы як то зробити, якы планы має держава в тій області, жебы рекомендоване перемінити на реалность. Стачіти нам має, же ся то рекомендує. Хто і як то зреалїзує, то уж ся не дочїтаме.

Уж цалком на побавлїня пак суть рекомендації о тім, же тото розшырїня бы ся мало реалїзувати і на середніх школах. Прошу вас шумні, хто піде на середню школу з русиньскым языком, кедь фундаменты освіти в матерьскій школі і основній школі здобывав лем по словацькы? Тых 82 днешніх школярїв даме до єдного міха, на єдну школу, і там будуть продовжовати?

А як потім маєме здобыти студентів про наш русиньскый інштїтут на Пряшівскій

університі, кедь хыбує скоро ціла школьска сістема, ціла сїть примарного школства, аж на пару вынятків?

Самособов, треба одповідность перевзяти і з нашого боку, з боку наших організацій, з боку інтересу або неінтересу родічів, но не мож розпяти лем себе за тот проблем. Держава собі не може змывати руки і повторяти флоскулы без обсягу, без конкретного плану.

Бо **освіта в материньскім языку є обовязок державы.** Право на таку освіту є записане в словацькій конштитуції, а таксамо Словацьку республіку ку тому обовязують меджнародны документи, котрых є сігнатарём. Значіть, про нас то є право, але про державу обовязок, жебы то забезпечовати і старати ся о то.

Лемже повторянём тых самых діпломатічных фраз, без глубшой концепції в припадї русинь-

ского школства, ся не досягне ніч, так як ся не досягло ани дотеперь.

Може нам быти сімпатічне, же о нашім школстві пишуть в документах і рекомундують го розшырєвати. Радовати ся можеме, же і на середніх школах рекомундують. Лемже без реалных кроків державы є то лем повинна дісціпліна. Ніч веце.

Не мож зачінати будовати од стріхы. Ани школство. Середні школы не будуть, покля не будуть матерьскы і основны, бо не буде про кого організовати середні школы. Намісто того, жебы нам каждый рік компетентны предкладали документи, **нам бы треба было, жебы конечно реално положили фундаменты нашому школству.** Іншак не буде дораз ани **тото, што теперь є.**

Жрідло: лем.фм

Проф. Др. Павел Роберт МАГОЧІЙ, Торонтська універзіта, Канада

Припомянули сьме 90 років од народжіня єдного з кодифікаторів русиньского языка на Словакїї

Доц. ПгДр. Юрій Панько, к. н., народив ся 3. мая 1933 в Рокытові при Гуменнім за бывшой Чехословакїї, днесь на теріторії Словакїї. Він був педагогом і языкознателём русиньской народной орьєнтації. Найвекшу заслугу мать у тім, же був ведно з доц. ПгДр. Василём Ябуром, к. н., єдным із двох главных кодифікаторів русиньского літературного языка (святочный акт кодифікації був 27. януара 1995 у Братіславі).

Ю. Панько закончів російску гімназію в Гуменнім (1953), штудовав на Высшій педагогічній школі в Пряшові (1953 – 1957) і на універзіті в місті Бырно (магістер, 1970). Учів російский язык в розлічных школьских інштитуціях Выходной Словакїї: на середній школі у Старій Любовни (1957 – 1962, 1977 – 1982), на Універзіті П. Й. Шафаріка в Пряшові (1962 – 1975), на середеній промысловій лісній школі в Пряшові (1982 – 1990) а од 1990 року зась на універзіті П. Й. Шафаріка у Пряшові (днесь Пряшівській універзіті) (кандідат наук, 1991; доцент 1994).

Ю. Панько був першым языкознателём, який робив над кодифікацієв русиньского языка на Словакїї. В році 1992 став директором-закла-

дателём Інштиту русиньского языка і культуры при Русиньській оброді в Пряшові, котрый ест-вовав короткый час. Ю. Панько кодифіковав русиньску языкознательску термінологію в роботі *Русиньско-русько-українсько-польскый словник лінгвістичных термінів* (1994) і є єдным із зоставителів *Ортографічного словника русиньского языка* (1994). Написав тыж розсягле баданя легенд, присвяченых князови Лаборцєви.

Здрой: *Енциклопедія історії та культури карпатських Русинів зоставителів Павла Роберта Магочія і Івана Попа, Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2010, стор. 571.*

РУСИН Одборный і літературный часопис выдавать Академія русиньской культуры в СР (6х гоґне, náklad 1100 ks, IČO: 17079748). Предплатне 12 євр. Адреса редакції: Академія русиньской культуры в СР, Duchnovičovo nám. 1, 080 01 Prešov, SR. Телефон: 0917 171 912. Шефредактор: Мгр. Александер Зогуляк, языковий редактор: ПгДр. Кветослава Копорова, ПгД., редактор: Мгр. Михал Павліч, ПгД. Регістрачны чїсла: ISSN 1339-5483, EV 328/08, MİÇ 49 589. Адреса на интернеті: www.rusynacademy.sk, e-mail: zozulakpo@gmail.com. Выдане 3. августа 2023 р.

**KULT
MINOR**

FOND NA PODPORU KULTURY NÁRODNOSTNÝCH MENŠIN

Realizované z finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín

• Нашы мілы діточкы із Матерської школы із русиньскым языком навчання у Кленовій, окрес Снина на Словакії.

• Школярыкы Матерської і Основной школы із русиньскым языком навчання у Калній Розтоці, окрес Снина на Словакії, часто выступають на культурных акціях.

• Припомянули сьме собі 90 років од народжіня єдного з двох главных кодфікаторів русиньского языка на Словакїи доц. ПгДр. Юрія Панька, к. н., котрый ся народив 3. мая 1933 в Рокытові при Гуменнім. Він був педагогом і языкозна-телём русиньской народной орьентації.